

**MAZOWIECKIE BIURO
PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
I ROZWOJU REGIONALNEGO
W WARSZAWIE**

**Prognoza
oddziaływania na środowisko
do projektu**

***Strategii Rozwoju
Województwa Mazowieckiego
do roku 2020***

Wykonano w Mazowieckim Biurze Planowania Przestrzennego
i Rozwoju Regionalnego
Oddział Terenowy w Ciechanowie

Konsultacja naukowa: dr Bożena Degórska

Warszawa – Ciechanów, kwiecień 2006

Spis treści

1. WSTĘP	2
1.1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE	2
1.2. ZAŁOŻENIA MERYTORYCZNE, ZAKRES OPRACOWANA I METODY	3
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU <i>STRATEGII</i> ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI	7
2.1. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU <i>STRATEGII</i>	7
2.2. POWIĄZANIA PROJEKTU <i>STRATEGII</i> Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	10
3. STAN I POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	15
3.1. STAN ŚRODOWISKA	15
3.2. POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI <i>STRATEGII</i>	26
4. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM	27
5. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW CHRONIONYCH	29
6. ZGODNOŚĆ CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM I KRAJOWYM Z CELAMI <i>STRATEGII</i>	31
7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	34
7.1. STOPIEŃ POTENCJALNEGO ODDZIAŁYWANIA CELÓW <i>STRATEGII</i> NA KOMPONENTY ŚRODOWISKA	34
7.2. WPŁYW ODDZIAŁYWANIA CELÓW <i>STRATEGII</i> NA ŚRODOWISKO I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ.....	39
7.3. ODDZIAŁYWANIA W ASPEKCIE HORYZONTU CZASOWEGO.....	40
7.4. ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY NATURA 2000	41
8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO W WYNIKU REALIZACJI USTALEŃ <i>STRATEGII</i>	42
9. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ PROPONOWANYCH W PROJEKCIE <i>STRATEGII</i>	45
10. INFORMACJE O PRZEWIDYWANYCH METODACH ANALIZY REALIZACJI PROJEKTOWANEJ <i>STRATEGII</i> ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA	47
11. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	48
12. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	49
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	53

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektu zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* zostało podjęte przez Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie we wrześniu 2005 roku. Niniejsze opracowanie wykonano w Oddziale Terenowym MBPPiRR w Ciechanowie przy współudziale eksperta zewnętrznego – dr Bożeny Degórskiej.

Podstawę prawną sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko projektu zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* stanowią zapisy art. 40 ust. 1 pkt 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. 62, poz. 627 z 2001 r. z późniejszymi zmianami). W dalszej części opracowania stosowane będą skrótowo: *Strategia* – na określenie projektu zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* oraz *Prognoza* - na określenie *Prognozy Oddziaływania na Środowisko* projektu zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020*.

Przystępując do opracowania *Prognozy* wstępny zakres dokumentu ustalono zgodnie z art. 41 ust. 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska*. Wymagany zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w *Prognozie* określony został przez Wojewodę Mazowieckiego w piśmie WŚR-I-6614/56/05 z dnia 26.10.2005 r. oraz przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie w piśmie ZNS.7170-2192-167/05.EG z dnia 10.10.2005 r. (w załączeniu do *Prognozy*).

Zasięg terytorialny wykonywanej *Prognozy* dotyczy obszaru administracyjnego województwa mazowieckiego, a także uwzględnia powiązania z sąsiednimi terenami w zakresie m.in. systemu obszarów chronionych, ciągłości powiązań przyrodniczych oraz przepływu zanieczyszczeń.

Prognoza stanowi integralny element prac nad *Strategią* i opracowywana była przy ścisłej współpracy zespołu autorskiego *Prognozy* i zespołu koordynującego prace nad *Strategią*, z czym wiąże się uwzględnienie na etapie sporządzania projektu *Strategii* licznych rozwiązań korzystnych z punktu widzenia funkcjonowania środowiska i jakości życia.

W *Prognozie* uwzględniono wyniki konsultacji społecznych, zebranych podczas dyskusji publicznej nad projektem *Strategii*. Proces uspołecznienia *Strategii* rozpoczęto 26 kwietnia 2005 roku na konferencji pn. „Mazowsze dziś i jutro”, zorganizowanej w ramach

I Forum Mazowieckiego, na której zaprezentowano *Założenia Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego*. Ponadto od 20 maja (po wydaniu obwieszczenia oraz zawiadomienia Marszałka Województwa) do 17 października 2005 roku wszyscy zainteresowani mogli składać wnioski i propozycje dotyczące rozwoju regionu.

Wśród zgłoszonych wniosków dominują sprawy infrastruktury transportowej oraz infrastruktury ochrony środowiska (m.in. przebudowa, modernizacja oraz budowa odcinków dróg gminnych, wojewódzkich, krajowych, budowa przepraw mostowych, budowa odcinków linii kolejowych, modernizacja i budowa sieci wodociagowo-kanalizacyjnych, stacji uzdatniania wody, budowa zakładów unieszkodliwiania odpadów, ochrona sieci korytarzy ekologicznych). Stopień szczegółowości problemów zgłoszonych celem ujęcia w *Strategii* był bardzo zróżnicowany. Pomimo, że wiele kwestii posiada znaczenie lokalne, wszystkie wnioski zostały wnikliwie przeanalizowane. Oprócz spotkań seminaryjnych i debat środowiskowych do szerokich konsultacji społecznych wykorzystano także łącza internetowe, umożliwiając wypowiedzenie się na temat projektu zaktualizowanej *Strategii* zamieszczonego na stronie www.mazovia.pl.

1.2. ZAŁOŻENIA MERYTORYCZNE, ZAKRES OPRACOWANA I METODY

Jako merytoryczną podstawę *Prognozy* przyjęto założenie, że wykonywana ocena musi uwzględniać nie tylko relacje ustaleń *Strategii* ze środowiskiem przyrodniczym, ale także relacje ze zrównoważonym rozwojem, czyli takim *rozwojem społeczno-gospodarczym, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspakajania potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń*. Jest to zgodne z wytycznymi metodycznymi do opracowywania ocen oddziaływania na środowisko dokumentów strategicznych (Kassenberg A., 2004¹; Kistowski M., 2002², 2005a³, 2005b⁴; Kozłowski S., Legutko-Kobus P., 2004⁵), a do takich należy oceniana *Strategia*.

¹ Kassenberg A. - *Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko – warunki do skutecznego wdrażania*. Problemy Ocen Środowiskowych, Nr 3 (26), 2004.

² Kistowski M. – *Wybrane aspekty metodyczne sporządzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze*. Człowiek i Środowisko, 26, 3-4.

³ Kistowski M. – *Propozycja metodyczna opracowania prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa*. Problemy Ocen Środowiskowych, Nr 2 (29), 2005.

⁴ Kistowski M. – *Propozycja metodyczna opracowania dokumentu prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu zagospodarowania przestrzennego woj.* Problemy Ocen Środowiskowych, Nr 3 (30), 2005.

⁵ Kozłowski S., Legutko-Kobus P. - *Oceny oddziaływania na środowisko projektów planów zagospodarowania przestrzennego województw*. Problemy Ocen Środowiskowych, Nr 2 (25), 2004.

W związku z ogólnym charakterem ocenianego dokumentu uznano, że dokonana ocena musi cechować się adekwatnym do przyjętego w *Strategii* poziomem szczegółowości, zbliżonym do wykonywanej w roku 2004 *Prognozy Oddziaływania na Środowisko Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*.

Głównym celem wykonywanej analizy jest określenie, które ustalenia *Strategii* i w jakim stopniu sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi. Zasadniczej ocenie poddano przede wszystkim ustalenia zawarte w punkcie 4.4. – *Misja i cele rozwoju regionu*, a głównie cele strategiczne i pośrednie z uwzględnieniem przypisanych im kierunków działań.

Zakres merytoryczny *Prognozy* uwzględnia szczegółowe wytyczne Wojewody Mazowieckiego i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie oraz zapisy ustawy Prawa ochrony środowiska. Zgodnie z zaleceniami Wojewody Mazowieckiego starano się w nieco szerszym zakresie uwzględniać wpływ skutków ustaleń *Strategii* na obszary NATURA 2000, poświęcając temu problemowi odrębny punkt (7.4. *Oddziaływania na obszary Natura 2000*). Nie zachowano kolejności punktów (wg ustawy Prawo ochrony środowiska), decydując się na przedstawienie ogólnych metod sporządzenia prognozy w części wstępnej opracowania.

Przyjęty **zakres merytoryczny *Prognozy*** obejmuje:

- **określenie formalno-prawnych podstaw sporządzenia *Prognozy* i przedstawienie zastosowanych metod,**
- **informacje o zawartości, głównych celach projektu *Strategii* oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami** (wykonanie bardzo zwięzłej charakterystyki zawartości merytorycznej *Strategii* z podaniem głównych celów strategicznych i pośrednich; wskazanie innych dokumentów wykorzystanych do opracowania *Strategii* wraz ze zwróceniem uwagi na występujące powiązania *Strategii* z tymi dokumentami, a głównie z dokumentami samorządowymi),
- **ocenę stanu środowiska i jego potencjalnych zmian w przypadku braku realizacji *Strategii*** (zwięzła ocena obecnego stanu środowiska, ze wskazaniem głównych zagrożeń w przypadku niewdrożenia ustaleń *Strategii*),
- **ocenę stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem** (identyfikacja obszarów - węzłów antropopresji, na których kumulujące się zagrożenia najsilniej wpłyną na środowisko, charakterystyka głównych źródeł lub przyczyn występujących zagrożeń),

- **wskazanie głównych problemów ochrony środowiska, w szczególności dotyczących obszarów chronionych** (określenie najistotniejszych z punktu widzenia ocenianego dokumentu problemów ochrony środowiska, w szczególności dotyczących obszarów chronionych, w tym także obszarów NATURA 2000),
- **określenie zgodności celów ochrony środowiska ustanowionymi na szczeblu krajowym i międzynarodowym z celami *Strategii*** (zwrócenie uwagi na cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia rozwoju województwa mazowieckiego oraz na sposoby uwzględnienia ich w projektowanym dokumencie),
- **ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko i zabytki** (określenie stopnia potencjalnego oddziaływania kierunków działań przypisanych celom pośrednim na komponenty środowiska przyrodniczego i zasoby kulturowe; określenie korzystnych i niekorzystnych oddziaływań na środowisko poszczególnych celów pośrednich; określenie efektu środowiskowego w odniesieniu do horyzontu czasowego realizacji ocenianego dokumentu – oddziaływania na środowisko krótko-, średnio- i długoterminowe ocenianego dokumentu; odniesienie się do oddziaływań na obszary Natura 2000),
- **wskazanie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, które mogą stanowić rezultat realizacji ustaleń *Strategii*** (wskazanie i pogrupowanie działań na działania prewencyjne – mające na celu zapobieganie powstawaniu szkodliwego oddziaływania na środowisko, działania ograniczające negatywne oddziaływania na środowisko, działania kompensacyjne mające na celu kompensację skutków szkodliwych działań),
- **odniesienie do rozwiązań alternatywnych w przyjętym scenariuszu rozwoju** (odniesienie się do dwóch alternatywnych scenariuszy rozwoju Mazowsza, alternatywnych do przyjętego w *Strategii*, które wskazano jako możliwe, aczkolwiek mało prawdopodobne kierunki rozwoju regionu i analizowanie ich pod kątem możliwości osiągnięcia zrównoważonego rozwoju),
- **określenie przewidywanych metod analizy realizacji projektu *Strategii*** (informacja o metodach doboru wskaźników monitorowania *Strategii*, nowych narzędziach oraz częstotliwości wykonywania ocen realizacji *Strategii*),

- **identyfikację transgranicznego oddziaływania na środowisko** (określenie oddziaływania wykraczającego poza granice województwa, a także kraju, jakkolwiek region nie ma charakteru przygranicznego),
- **streszczenie w języku niespecjalistycznym.**

Do oceny wpływu zapisów *Strategii* na środowisko zastosowano głównie metody opisowe. Ze względu na bardzo ogólne zapisy *Strategii* oraz odległy horyzont czasowy realizacji celów, bardzo utrudnione jak i obciążone poważnym błędem byłoby wykonanie oceny o dużej szczegółowości, a tym bardziej zastosowanie do analizy metod ilościowych.

W części diagnostycznej do charakterystyki i porównania stanu środowiska w województwie mazowieckim i odniesienia go do poziomu krajowego wykorzystano wskaźniki zrównoważonego rozwoju nazywane także wskaźnikami ekorozwoju.

Do oceny stopnia potencjalnego oddziaływania celów operacyjnych na komponenty środowiska przyrodniczego i zasoby kulturowe, prócz metod opisowych, wykorzystano matryce, w których zastosowano wartościowanie jakościowe. Szczegółowe założenia metodyczne ujęte zostały w punkcie 7. *Prognozy*.

Obszary znaczącego oddziaływania na środowisko uznano za węzły antropopresji, na których kumulujące się zagrożenia najsilniej wpłyną na środowisko, przyjęto na podstawie *Prognozy Oddziaływania na Środowisko Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* i zaadaptowano dla potrzeb niniejszego opracowania, a dodatkowo opracowano w formie załącznika graficznego.

W punkcie 9. *Prognozy* odniesiono się do przedstawionych w projekcie *Strategii* alternatywnych scenariuszy rozwoju Mazowsza tj. optymistycznego – „Triumfujące Mazowsze” i pesymistycznego „Przegrane Mazowsze”. W związku z zamieszczeniem ich w projekcie *Strategii*, traktowano je jako hipotetyczne warianty rozwoju regionu, które także poddano syntetycznej ocenie, uznając za rozwiązania alternatywne do scenariusza realistycznego – pożądanych zmian.

Przedmiotem zasadniczej oceny w niniejszej *Prognozie* jest wymieniony scenariusz realistyczny – „Spójne Mazowsze”, którego dotyczą określone cele i priorytety rozwoju województwa oraz instrumenty i ramy finansowe realizacji *Strategii*.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU STRATEGII ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU STRATEGII

Projekt *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* opracowany został przez Zespół do spraw aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, powołany Zarządzeniem Marszałka Województwa Mazowieckiego 201/05 z dnia 23 lutego 2005 roku. Koordynację organizacyjno-merytoryczną prac Zespołu powierzono Mazowieckiemu Biuru Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie.

Projekt *Strategii* zawiera:

⇒ w części zasadniczej:

- ogólną charakterystykę społeczno-gospodarczą regionu,
- bilans strategiczny (analiza SWOT),
- propozycję zamierzeń strategicznych, w formie skonkretyzowanej wizji i misji, celu nadrzędnego oraz celów strategicznych, celów pośrednich i kierunków działań, jak również scenariusze rozwoju województwa mazowieckiego (realistyczny, optymistyczny i pesymistyczny),
- uwarunkowania realizacyjne i system monitorowania,

⇒ w aneksie, stanowiącym uzupełnienie głównej części *Strategii*:

- uwarunkowania wewnętrzne ujęte w sferach: gospodarczej (rozwój gospodarczy, innowacyjność, działalność badawczo-rozwojowa i nowoczesne technologie, rolnictwo i obszary wiejskie, turystyka), społecznej (potencjał ludnościowy, zatrudnienie i bezrobocie, dochody ludności, mieszkalnictwo, edukacja, kultura i dziedzictwo kulturowe, opieka zdrowia i pomoc społeczna, bezpieczeństwo publiczne) oraz wspólne – w sferze przestrzeni i środowiska (sieć osadnicza, transport, energetyka, łączność, gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami, zasoby przyrodnicze i ochrona środowiska),
- uwarunkowania zewnętrzne (krajowe i ponadkrajowe, związki z województwami sąsiednimi),
- wiodące na Mazowszu dziedziny nauki i kierunki badań,
- analizę wybranych regionalnych i krajowych dokumentów strategicznych i programowych, współpracę międzyregionalną,

- wskaźniki monitorowania *Strategii* oraz słowniczek terminów i skrótów używanych w treści dokumentu,

⇒ część graficzną (25 map - schematów) prezentujących uwarunkowania rozwoju Mazowsza.

W *Strategii* nakreślona została wizja rozwoju województwa „*Mazowsze konkurencyjnym regionem w układzie europejskim i globalnym*” oraz misja strategiczna „*Mazowsze jako najbardziej rozwinięty gospodarczo region w Polsce podejmuje uczestnictwo w rywalizacji z innymi rozwiniętymi regionami, poprzez eliminowanie dysproporcji rozwojowych, rozwój nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy oraz zapewnienie mieszkańcom Mazowsza optymalnych warunków do rozwoju jednostki, rodziny, jak i całej społeczności, przy jednoczesnym zachowaniu spójnego i zrównoważonego rozwoju*” oddająca dążenia i aspiracje władz województwa w urzeczywistnieniu nakreślonej wizji rozwoju.

Za nadrzędny cel rozwoju Mazowsza przyjęto **wzrost konkurencyjności gospodarki i równowagę rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, jako podstawy poprawy jakości życia mieszkańców**

W projekcie *Strategii* określone zostały trzy **cele strategiczne**:

- budowa społeczeństwa informacyjnego i poprawa jakości życia mieszkańców województwa,
- zwiększanie konkurencyjności regionu w układzie międzynarodowym,
- poprawa spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Dla osiągnięcia celów strategicznych rozwoju Mazowsza określono pięć **celów pośrednich** wraz z przyporządkowanymi im kierunkami działań:

1. Rozwój kapitału społecznego

kierunki działań:

1. rozwój społeczeństwa informacyjnego i teleinformatyzacji
2. wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr
3. wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu
4. podniesienie standardów ochrony zdrowia i zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych

5. dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych
6. intensyfikacja działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych
7. poprawa bezpieczeństwa publicznego

2. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu

kierunki działań:

1. rozwój MSP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności
2. wspieranie instytucji otoczenia biznesu
3. rozwój nowoczesnych technologii z wykorzystaniem własnego potencjału B+R
4. rozwój regionalnych sieci kooperacyjnych i przepływu nowoczesnych technologii
5. budowa systemu innowacyjnego w regionie

3. Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy

kierunki działań:

1. wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym
2. rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej
3. przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW
4. zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu
5. stymulowanie rozwoju m. st. Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywianie funkcji centrotwórczych

4. Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych

kierunki działań:

1. poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego
2. wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast
3. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
4. budowa i rozwój infrastruktury społecznej
5. ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju
6. wykorzystanie potencjału endogenicznego OMW do stymulowania rozwoju całego regionu

5. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu

kierunki działań:

1. rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej
2. poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie
3. promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego
4. kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu
5. współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.

2.2. POWIĄZANIA PROJEKTU STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI

W procesie przygotowywania projektu *Strategii* uwzględnione zostały dokumenty programujące rozwój regionalny (wyszczególnione w aneksie *Strategii* w pkt 3. *Analiza wybranych regionalnych i krajowych dokumentów strategicznych i programowych*). Są to dokumenty o różnym horyzoncie czasowym, jak i zróżnicowanym zakresie ustaleń. Istotne znaczenie w aspekcie zrównoważonego rozwoju województwa i osiągnięcia ładu ekologicznego mają dokumenty:

Dokumenty rządowe:

Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010" tworzy warunki niezbędne do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska. Ustala cele ekologiczne do 2010 i 2025 roku, uwzględnia opracowany w 2002 r. "Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010", który jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań.

Polityka ekologiczna, obejmująca lata 2003-2006 oraz 2007-2010 stanowi aktualizację i uszczegółowienie długookresowej "II Polityki ekologicznej państwa", przede wszystkim w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska. Dokument określa kierunki działań dotyczące: ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody oraz zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii, a także dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. Tak określone kierunki działań dotyczą również głównych problemów wynikających z uwarunkowań sfery ekologicznej województwa mazowieckiego (m.in. zmniejszenia zanieczyszczeń wód powierzchniowych, wzrostu zasobów leśnych, utrzymania obszarów cennych przyrodniczo).

Powiązania polityki ekologicznej państwa z zapisami *Strategii* ujęte zostały w punkcie 6 niniejszego opracowania.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości jest instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju i zawiera ogólne wytyczne sporządzania regionalnych planów przestrzennego zagospodarowania w dziedzinie zwiększania lesistości. Głównym celem polityki leśnej jest zwiększenie lesistości kraju do 30% w roku 2020 i 33% po roku 2050, co związane jest przede wszystkim z potrzebą większego wykorzystania funkcji lasów.

W województwie mazowieckim, w latach 2001-2020, przewidziano do zalesienia 75 232 ha, w tym 2 489 ha w sektorze państwowym i 72 743 ha w sektorze niepaństwowym. Potrzeby te znalazły odzwierciedlenie w zapisach *Strategii* (cel pośredni 4. *Aktywizacja modernizacja obszarów pozametropolitalnych*). Zwiększenie powierzchni leśnej w województwie mazowieckim wynika z uwarunkowań przyrodniczych (stosunkowo duży udział gleb bardzo słabych jakościowo), występujących procesów stepowienia (północno-zachodnia część województwa) oraz niskiej lesistości (poniżej średniej krajowej).

Wzrost powierzchni leśnej województwa mazowieckiego uzasadniony jest przede wszystkim potrzebą większego wykorzystania funkcji lasów m.in. w retencjonowaniu, przeciwdziałaniu erozji gleb oraz stepowieniu krajobrazu, korzystnej modyfikacji warunków hydrologicznych na terenach rolnych, zachowaniu różnorodności biologicznej i naturalności krajobrazu, tworzeniu możliwości wypoczynku dla ludności oraz poprawy warunków życia na terenach zurbanizowanych.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami jest podstawowym dokumentem określającym zasady polityki państwa w zakresie gospodarki odpadami kraju w perspektywie do 2014 roku. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach KPGO rekomenduje do uwzględnienia w wojewódzkich planach gospodarki odpadami cele strategiczne i kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, odpadami opakowaniowymi, odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym i odpadami niebezpiecznymi.

Przyjęte w Planie rozwiązania dotyczące w szczególności: tworzenia zintegrowanej sieci systemów gospodarki odpadami komunalnymi, budowy potencjału technicznego w zakresie instalacji odzysku i recyklingu odpadów, likwidacji i rekultywacji tzw. „mogilników”- składowisk przeterminowanych środków ochrony roślin (do 2010 r.) oraz rekultywacji lub modernizacji składowisk niespełniających wymogów ekologicznych (do 2014 r.) znajdują swoje odzwierciedlenie w kierunkach działań przypisanych w *Strategii*

celowi pośredniemu *Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych* tj. ochrona i rewitalizacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r. jest elementem Polityki Ekologicznej Państwa, w którym uwzględniono zobowiązania przyjęte w Traktacie Akcesyjnym (sektor „Środowisko”) dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej do 2015 r.

W Programie przewidziano wyposażenie w oczyszczalnie ścieków komunalnych i systemy kanalizacji zbiorczej aglomeracji⁶ o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2000 RLM (RLM – liczba wyrażająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń zawartych w ściekach w stosunku do ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby).

Na terenie województwa mazowieckiego Program wskazuje ponad 100 aglomeracji, które powinny zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczych i oczyszczalnie ścieków, precyzuje wielkość koniecznego do usunięcia ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych oraz szczegółowe przedsięwzięcia infrastrukturalne z zakresu gospodarki ściekowej wraz z terminami ich realizacji.

W celu uregulowania gospodarki ściekami komunalnymi konieczna jest realizacja systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków na terenach o skoncentrowanej zabudowie dla zapewnienia:

- wymaganych standardów jakości ścieków odprowadzanych z oczyszczalni komunalnych do środowiska wodnego,
- 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych (ochrona wód przed eutrofizacją).

Rozwiązanie problemów dotyczących oczyszczania ścieków komunalnych wpłynie na poprawę stanu wód tak pod względem jakościowym jak i ilościowym, co oznacza ich większą dyspozycyjność (m.in. wykorzystanie wód dla celów rekreacyjnych, komunalnych).

⁶ Aglomeracja w rozumieniu Dyrektywy oznacza obszary, na których zaludnienie bądź działalność są na tyle skoncentrowane, aby konieczne było odprowadzenie ścieków systemami kanalizacji zbiorczej do oczyszczalni ścieków komunalnych.

Ujęte w Programie zadania (budowa, modernizacja lub rozbudowa systemów odprowadzania ścieków) do realizacji na terenie województwa mazowieckiego wpisane są w kierunku działań 3.3. *Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW*, 4.3. *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich* oraz 4.5. *Ochrona i rewitalizacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju*.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do roku 2025

Głównym celem Strategii jest stworzenie warunków stymulowania rozwoju sprzyjających sukcesywnemu eliminowaniu procesów i działań negatywnie wpływających na środowisko i zdrowie ludzi, promowanie sposobów gospodarowania przyjaznych środowisku. Strategia zakłada m. in. utrzymanie wzrostu gospodarczego w powiązaniu ze znaczącym podwyższeniem efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczych, w szczególności surowców oraz zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju.

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013 - Założenia

Głównym celem polityki regionalnej państwa jest dążenie do poprawy konkurencyjności gospodarczej województw poprzez lepsze wykorzystanie potencjałów endogenicznych regionów przy zachowaniu różnorodności, racjonalnym gospodarowaniu zasobami i dążeniu do spójności kraju. Strategia zakłada również wspieranie polityki rozwoju województwa w obszarach istotnych z punktu widzenia kraju lub będzie służyć rozwiązywaniu jego kluczowych problemów, a w szczególności będzie miała wpływ na wzrost konkurencyjności gospodarki.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 są dokumentem rządowym określającym działania o charakterze rozwojowym, jakie powinny zostać podjęte w nowej perspektywie programowej, w celu osiągnięcia trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz zatrudnienia. NSRO stanowią podstawę do programowania interwencji europejskich funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności w ramach negocjacji z Komisją Europejską programów operacyjnych.

Celem strategicznym NSRO jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia, wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski, tak w ramach Unii Europejskiej, jak i w skali kraju. Dla realizacji w ten sposób zdefiniowanego celu kluczowe znaczenie będzie miała pro-wzrostowa i pro-zatrudnieniowa krajowa polityka gospodarcza, wdrożenie reform w obszarze finansów publicznych, administracji i wymiaru sprawiedliwości oraz systemu stanowienia i implementacji prawa.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski

Dokument poza szczegółową diagnozą sytuacji społecznej w aspekcie czynników wpływających na zjawisko wykluczenia społecznego określa priorytetowe działania ograniczające to zjawisko oraz wskazuje, że polityka społeczna to działania długofalowe zmierzające do budowy państwa bezpieczeństwa socjalnego, społeczeństwa równych szans w oparciu o spójność społeczną, system edukacji i ochrony zdrowia. Strategia nawiązuje do europejskiego modelu socjalnego określonego w Strategii Lizbońskiej.

Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013

Celem nadrzędnym Strategii jest poprawa warunków życia mieszkańców wsi poprzez wzrost gospodarczy z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. Określone cele szczegółowe dotyczą głównie: wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, poprawy konkurencyjności rolnictwa oraz wzmacniania przetwórstwa rolno – spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności.

Krajowy Program Rolnośrodowiskowy

Dokument opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa obejmuje horyzont czasowy 2004 – 2006. Określone wiodące cele Programu dotyczą: promocji systemów produkcji rolniczej przyjaznej dla środowiska, zachowania różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych, utrzymania walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz podnoszenia świadomości ekologicznej społeczności wiejskiej. Przewidywane wsparcie finansowe dotyczyć może rolników, którzy w sposób dobrowolny zobowiążą się do odpowiedniej produkcji rolniczej i stosowania specjalnych zabiegów ochronnych (wg wymogów określonych przy poszczególnych pakietach). W ramach Programu wyznaczone zostały przy współpracy Departamentu Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego tzw. strefy priorytetowe. Na Mazowszu wyszczególniono 3 strefy priorytetowe do realizacji Programu: I strefa - Bugu, Liwca, Narwi i Omulwi, II strefa- Wisły i Pilicy, III - Środkowej Wisły i Pojezierza Gostynińsko-Płockiego. Na tych obszarach daje to możliwość korzystania ze wszystkich pakietów ujętych w programie rolno-środowiskowym.

Dokumenty samorządowe:

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego przyjęty uchwałą Nr 118/2003 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 15 grudnia 2003r. określa wojewódzką politykę ekologiczną w jego granicach administracyjnych z uwzględnieniem powiązań międzynarodowych, ogólnokrajowych i międzywojewódzkich.

Określone w Programie cele główne (zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska, racjonalna gospodarka wodą, zwiększenie lesistości i ochrona lasów, poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego, podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej, rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej, utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych) oraz przyporządkowane im cele szczegółowe i działania uwzględnione zostały w *Strategii* w celach pośrednich 3., 4.: *Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy i Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych*.

Program Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego określa możliwości gromadzenia wód do pełnienia różnych funkcji przede wszystkim: retencyjnych dla rolnictwa, gospodarczych, przeciwpowodziowych, przeciwpożarowych, rekreacyjnych. Przewiduje budowę i modernizację 532 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni 4 223,35 ha i pojemności retencyjnej 429 538 tys. m³. Budowa 193 budowli piętrzących służących do regulowania poziomu wody może zwiększyć pojemność retencyjną o 1744 tys. m³. Wskazane w Programie zadania zmierzające do zwiększenia zasobów wodnych są szczególnie istotne z uwagi na ograniczone zasoby wód powierzchniowych (większość cieków o małych przepływach, obserwowany deficyt wód w północno-zachodniej części województwa) oraz związane z nimi ograniczenia rozwoju gospodarczego.

Plan Gospodarki Odpadami w Województwie Mazowieckim określa działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami poprzez utworzenie racjonalnego i skutecznego systemu gospodarowania odpadami. Dokument obejmuje horyzont czasowy lat 2004-2011, z uwzględnieniem działań krótkoterminowych w latach 2004-2007 i określa zadania konieczne do realizacji wyznaczonych celów strategicznych i szczegółowych dla trzech sektorów gospodarki odpadami (sektor komunalny, gospodarczy i odpady niebezpieczne). Realizacja działań ujętych w Planie przyczyni się do zmniejszenia zagrożeń i uciążliwości dla środowiska związanych z gospodarką odpadami, a tym samym wpłynie na poprawę sytuacji w środowisku przyrodniczym (cel 3. i 4. *Strategii*).

3. STAN I POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1. STAN ŚRODOWISKA

Charakterystyka stanu środowiska przyrodniczego obejmuje:

- zasoby przyrodnicze, które decydują o rozwoju poszczególnych funkcji społecznych i gospodarczych,
- jakość środowiska, uwarunkowana strukturą oraz presją ze strony człowieka,

- walory przyrodnicze, które powinny być chronione z uwagi na „wartości konserwatorskie”.

Zasoby i jakość wód

Cały obszar woj. mazowieckiego położony jest w dorzeczu Wisły, które stanowi 21,1% powierzchni dorzecza w granicach kraju. Największym dopływem Wisły (przepływającej przez Mazowsze na odcinku długości 330 km) jest rzeka Narew płynąca w obrębie województwa na odcinku 163 km, odwadniająca jego północno-wschodnią część. Największymi dopływami Narwi (pow. zlewni powyżej 2 tys. km²) na terenie województwa mazowieckiego są: Bug o całkowitej powierzchni zlewni – 39 420 km², Wkra – 5 322 km², Orzyc – 2 074 km², Omulew – 2 053 km². Z lewostronnych dopływów Wisły największe dorzecza posiadają: Pilica (9 273 km²), Bzura (7 787 km²) i Radomka (2 127 km²).

Długość podstawowej sieci rzecznej w województwie (rzeki i kanały) wynosi ponad 7 tys. km. Rzeki województwa wykazują w ciągu roku wahania stanu wód powodowane zmiennością zasilania. Wysokie stany wód towarzyszą wezbraniom wiosennym i letnim, a niskie stany występują w czerwcu, na początku lipca oraz jesienią. Znaczny udział w sieci rzecznej woj. mazowieckiego mają cieki o przepływach zbliżonych do nienaruszalnego. Duże ilości wody prowadzi jedynie Wisła i jej główne dopływy.

Sieć hydrograficzną uzupełniają zbiorniki wód stojących. Duże skupisko jezior (16 o łącznej pow. 1.500 ha) występuje na Pojezierzu Gostynińskim w sąsiedztwie granicy z województwem kujawsko-pomorskim. Największe z nich to: Jezioro Zdwońskie o pow. 355 ha i objętości 7,6 mln m³, Urszulewskie – 308 ha, 7,8 mln m³, Lucieńskie – 203 ha, 17,0 mln m³, Białe – 150 ha, 14,9 mln m³ i Szczutowskie o powierzchni 102 ha i objętości 1,7 mln m³. Wśród pozostałych dominują jeziora małe o powierzchni do 20 ha. Najczystsze wody posiadają jeziora: Białe, Bledzewskie, Sędeńskie, Szczutowskie i Zuzinowskie, natomiast najgorszy stan wód stwierdzono w jeziorach: Łąckim Dużym, Urszulewskim, Starorzeczu Białobrzeskim oraz Zdwońskim.

Ważnym elementem hydrograficznym są zbiorniki retencyjne. Wykorzystanie ich jest różnorodne, z tym że funkcje energetyczne oraz zaopatrzenie w wodę dla celów komunalnych i przemysłowych posiadają tylko największe z nich, tj. Jezioro Włocławskie na Wiśle o łącznej pow. w woj. mazowieckim i kujawsko-pomorskim 70,4 km² (największej w kraju), Jezioro Zegrzyńskie na Narwi o pow. 33 km² (piąty pod względem wielkości powierzchni w kraju) oraz wielozadaniowy zbiornik retencyjny „Domaniów” na rzece Radomce o pow. ok. 500 ha. Z pozostałych dominują zbiorniki małe o powierzchni do 50 ha.

Ważne znaczenie dla utrzymania i zwiększenia naturalnej retencji wodnej mają obszary torfowisk i terenów podmokłych. Są to obszary cenne przyrodniczo chronione konwencjami i porozumieniami międzynarodowymi ratyfikowanymi przez Polskę.

Stan czystości wód powierzchniowych jest niezadowolający. Wyniki badań w 2004 roku wskazują na:

- brak wód w I i II klasie czystości,
- wody III klasy czystości (zadowolającej jakości) w 16 punktach pomiarowych (m.in. na rzekach: Pilica, Radomka, Zagożdżonka),
- wody IV klasy czystości (niezadowolającej jakości) w 91 punktach pomiarowych (m.in. na rzekach: Liwiec, Bug, Wisła, Wkra, Narew),
- wody V klasy czystości (złej jakości) w 19 punktach (m.in. Jagodzianka, Mienia, Kraska, Skrwa Lewa).

O zakwalifikowaniu większości badanych rzek prowadzących wody nieodpowiedniej jakości zdecydowały pojedyncze wskaźniki - głównie związki azotu i fosforu (związki biogenne) oraz miano coli (zanieczyszczenie bakteriologiczne), co nie zawsze odzwierciedla rzeczywistą przydatność wody na potrzeby gospodarcze. Wartości stężeń szeregu parametrów decydujących o klasie czystości utrzymują się od kilku lat na zbliżonym poziomie. Obserwowana od początku lat 90-tych poprawa stanu czystości wód powierzchniowych (m.in. zmniejszenie liczby wskaźników przekraczających ustalone normy) jest wynikiem restrukturyzacji wielu gałęzi przemysłu - rezygnacji z technologii uciążliwych dla środowiska (wprowadzanie wodooszczędnych technologii, zamkniętych obiegów wody), większej z roku na rok ilości oczyszczalni ścieków oraz rozwoju technologii pozwalających na wyższą efektywność redukcji zanieczyszczeń. Nadal jednak znaczącym źródłem presji antropogenicznej na wody powierzchniowe jest rolnictwo (zanieczyszczenia obszarowe i związane z produkcją zwierzęcą) oraz nie w pełni rozwiązana gospodarka ściekowa w miastach.

Niepokojącym zjawiskiem jest stała tendencja pogarszania się stanu czystości rzek po przyjęciu ścieków z aglomeracji miejskich. Największym źródłem zanieczyszczenia wód ściekami komunalnymi jest Warszawa, która z lewobrzeżnej części odprowadza do Wisły około 300 tys. m³/dobę nieoczyszczonych ścieków. Z ogólnej ilości 247,6 dm³ ścieków komunalnych i przemysłowych wymagających oczyszczania w woj. mazowieckim 27,5% było nieoczyszczonych.

Pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszenie o około 13% (w latach 2000–2004) ogólnej ilości ścieków odprowadzanych do środowiska oraz wzrost liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków z 40,6% w 2000 roku do 47,3% w roku 2004.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych wskutek nieracjonalnej gospodarki ich zasobami oraz odprowadzania do nich ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych nadal ogranicza ich znaczenie gospodarcze, turystyczne i ekologiczne, jak również stanowi zagrożenie dla jakości wód podziemnych, szczególnie na obszarach o słabej izolacyjności gruntowej użytkowych poziomów wodonośnych. Obszary podatne na infiltrację zanieczyszczeń do wód podziemnych (brak izolacji pierwszego poziomu wodonośnego) dotyczą m.in. dolin rzek: Wisły, Bugu, Narwi, Pilicy, Radomki⁷.

Na terenie województwa wody wgłębne są zdecydowanie mniej zanieczyszczone (w ponad 60% badanych otworach stwierdzono wody wysokiej i najwyższej jakości) niż wody gruntowe. Stan czystości wód skorelowany jest z układem pięter wodonośnych. Najlepszej jakości są wody w utworach kredowych i jurajskich⁸. Zasadnicze znaczenie gospodarcze ma jednak poziom czwartorzędowy ze względu na największe zasoby (ponad 70% zasobów eksploatacyjnych województwa), najłatwiejszą ich odnawialność oraz najpłytsze występowanie. Charakteryzuje się zmienną głębokością występowania (do 150 m), różną miąższością i wydajnością uzyskiwaną z poszczególnych ujęć oraz zróżnicowanym stopniem izolacji. Znaczne zasoby tych wód związane są z dolinami i pradolinami, a przez to narażone na kontakty z silnie zanieczyszczonymi wodami rzek. Najbardziej zanieczyszczone są wody gruntowe o głębokości warstwy wodonośnej do 10 m. Występowanie wód niskiej jakości jest charakterystyczne dla terenów zabudowanych.

Bardzo ważnym zbiornikiem wód podziemnych o dobrej i trwałej jakości (dobra izolacja od zanieczyszczeń) jest oligoceński poziom wodonośny (piętro trzeciorzędowe), którego głównym użytkownikiem jest aglomeracja warszawska. Poza poborem tych wód dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną duże ilości wody wykorzystywane są na potrzeby zakładów przemysłu farmaceutycznego i spożywczego.

Spośród 180 głównych zbiorników wód podziemnych⁹ w kraju, 14 (w całości lub we fragmencie) znajduje się w woj. mazowieckim. Występują one w utworach czwartorzędowych (7), trzeciorzędowych (2), jurajskich (4) i jeden w kredzie. Ich obszary zasilania wymagają zagospodarowania uwzględniającego konieczność ochrony zasobów wodnych.

⁷ wg Mapy Hydrogeologicznej Polski – PIG 1982 r.

⁸ Raport WIOŚ - *Stan środowiska w województwie mazowieckim* – W-wa 2003 r., 2004 r.

⁹ Strategia ochrony wód podziemnych w Polsce - praca zbiorowa pod red. A. Kleczkowskiego, Kraków 1990 r.

Jakość powietrza

W województwie mazowieckim w 2004 r. wyemitowano ze źródeł stacjonarnych do atmosfery ca 206,8 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) i ca 12,5 tys. Mg pyłów¹⁰. Stanowiło to odpowiednio 12,8 i 10,1% zanieczyszczeń wyemitowanych na terenie kraju.

Systematyczny spadek emisji (analogicznie w pozostałych rejonach kraju) poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń powietrza jest wynikiem stosowania urządzeń do ochrony atmosfery oraz coraz powszechniejszego stosowania do ogrzewania paliw ekologicznych (gaz, olej opałowy). Jednocześnie obserwuje się wzrost emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych i sektora komunalnego (szczególnie w okresie grzewczym).

W 2004 roku jak i w latach poprzednich znaczącym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie są ciepłownie miejskie i elektrociepłownie (np. w Warszawie: Kawęczyn, Wola, Siekierki, Żerań), energetyka zawodowa (Elektrownia "Kozienice" S.A., Zespół Elektrowni "Ostrołęka" S.A.) oraz reprezentujący przemysł rafineryjno-petrochemiczny Polski Koncern Naftowy "ORLEN" S.A. w Płocku. W układzie przestrzennym największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych występuje w powiatach: ostrowskim, kozienickim i mieście Warszawie.

Na terenie woj. mazowieckiego (poza Warszawą) nie notuje się przekroczeń w zakresie średniorocznych stężeń zanieczyszczeń gazowych. Zgodnie z roczną oceną jakości powietrza¹¹ za 2004 rok w obrębie 4 stref zidentyfikowano obszary przekroczeń dopuszczalnego poziomu zapylenia (PM 10) powiększonego o margines tolerancji. Są to strefy (powiaty): Radom (grodzki), Ostrołęka (grodzki), strefa żyrardowska i m. stołeczne Warszawa (gdzie wystąpiły również przekroczenia wartości średniorocznej dla NO₂).

Klimat akustyczny

Obserwowanej tendencji spadku wpływu zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych i komunalnych na jakość powietrza towarzyszy wzrost presji ze strony komunikacji, kształtującej również warunki klimatu akustycznego. Największe oddziaływania (hałas, zanieczyszczenia pyłowe i gazowe) występują wzdłuż tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu (stale rosnącym) oraz w miastach nie posiadających obwodnic dla ruchu tranzytowego. Obszary narażone na hałas kolejowy (w otoczeniu linii kolejowych) stanowią ca 11% województwa. Uciążliwość hałasowa lotnisk (m.in. Okęcie, Babice, Radom, Mińsk Mazowiecki, Płock) dotyczy terenów lotnisk, ich otoczenia i korytarzy przelotów.

¹⁰ Raport WIOŚ - *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2004 r.* – W-wa 2005 r.

¹¹ ze względu na ochronę zdrowia i ze względu na ochronę roślin

Warszawa należy do miast najbardziej zagrożonych hałasem (w stolicy kumulują się wszystkie rodzaje hałasu), zarówno pod względem liczby ludności narażonej na jego oddziaływanie (na ponadnormatywny hałas uliczny ekspozowanych jest 30% mieszkańców) oraz powierzchni objętej ponadnormatywnym dźwiękiem.

Poważną uciążliwość dla południowych dzielnic stolicy stanowi również Port Lotniczy im. F. Chopina w Warszawie, dla którego utworzony został obszar ograniczonego użytkowania, w tym strefa M – ograniczeń zabudowy mieszkaniowej (Rozporządzenie nr 93 Wojewody Mazowieckiego z dnia 30 września 2005 r.).

Gleby

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne – 67,6% (kraj 59,5%) i lasy 22,0% (kraj 28,7%). Większość użytków rolnych ok. 45% zaliczanych jest do słabych i bardzo słabych jakościowo (V-VI klasy bonitacyjnej), wobec 34% w kraju. Grunty średnie (kl. IV) stanowią 37% (kraj 40%), natomiast bardzo dobre i dobre (kl. I-III) - ok. 18% (kraj 26%) ogólnej powierzchni użytków rolnych. Gleby najlepsze jakościowo dla produkcji rolnej występują płatami w różnych częściach województwa, a największe zwarte obszary znajdują się w powiatach: ciechanowskim, przasnyskim, gostynińskim, grójeckim, sochaczewskim, grodziskim, płońskim, płockim, lipskim, radomskim, sokołowskim, łosickim, węgrowskim i mińskim.

Na terenie województwa mazowieckiego występuje stosunkowo mały udział *gruntów zdegradowanych i zdewastowanych*. Ogółem grunty te zajmują 4344 ha, tj. 0,12% powierzchni województwa.

Obszary przemysłowej degradacji gleb występują w rejonie Warszawy, Kozienc, Płocka i Ostrołęki. Wśród czynników degradujących powierzchnię ziemi (wylesienie terenu, erozja wodna i wietrzna, zmiany rzeźby terenu i budowy geologicznej, zmiany stosunków wodnych) w woj. mazowieckim istotne znaczenie ma erozja wietrzna. Występuje głównie na obszarach gleb lekkich, zwłaszcza zawierających znaczne ilości frakcji pyłowych oraz odznaczających się niską lesistością (północno-zachodnia część województwa).

Zanieczyszczenie gleb najgroźniejszymi z punktu widzenia ich ochrony metalami ciężkimi: kadmem, niklem, ołowiem i cynkiem jest stosunkowo niewielkie i kształtuje się w granicach zawartości naturalnej. Wyniki badań wykonanych przez Stację Chemiczno-Rolniczą w Wesolej oraz Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach wykazały w województwie mazowieckim, że grunty użytkowane rolniczo nie zawierają

nadmiernych ilości metali ciężkich, WWA (wielocyklicznych węglowodorów aromatycznych) i siarki. W związku z tym gleby te mogą być przeznaczone pod wszystkie uprawy polowe i ogrodnicze. Występujące podwyższone stężenia niektórych metali posiadają charakter punktowy i występują głównie na terenach zurbanizowanych i przemysłowych.

Lasy

Wskaźnik lesistości woj. mazowieckiego wynosi 22,1% (kraj – 28,7%). Największe, zwarte kompleksy leśne tworzą: Puszcza Kampinoska, Puszcza Kurpiowska, Puszcza Biała, Puszcza Mariańska i Puszcza Kozienicka. W układzie przestrzennym najwyższą lesistością charakteryzują się północno-wschodnie tereny województwa. Zachodnia i północno-zachodnia część województwa to tereny o niskiej lesistości. Tu wskaźnik lesistości w wielu gminach nie przekracza 10%.

Grunty leśne zajmują powierzchnię 795,7 tys. ha. Lasy odgrywają wiodącą rolę w strukturze przyrodniczej województwa. Są bowiem najważniejszym ogniwem wiążącym główne komponenty środowiska przyrodniczego tworząc korytarze ekologiczne i obszary węzłowe o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, charakteryzujące się wysokimi walorami przyrodniczymi, umożliwiające rozprzestrzenianie się gatunków.

W strukturze własnościowej lasy stanowiące własność Skarbu Państwa zajmują ok. 60% powierzchni leśnej. Znajdują się w zarządzie Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, Olsztynie, Radomiu, Łodzi, Lublinie i Białymstoku. W strukturze wiekowej przeważają lasy młode do lat 40. Siedliska borowe z dominującym drzewostanem sosnowo-modrzewiowym stanowią ok. 82%.

Na obszarach leśnych obowiązują różne formy ochrony prawnej wynikające z funkcji: ekologicznej, krajobrazowej, gospodarczej i położenia względem obszarów zurbanizowanych (i obiektów przemysłowych) oraz potrzeby ochrony siedlisk i ostoi zwierząt. W roku 2004 powierzchnia lasów ochronnych wynosiła 168,5 tys. ha, co stanowiło 21,5% ogólnej ich powierzchni (w tym lasów państwowych – 146,8 tys. ha). Są to głównie lasy wodochronne, lasy w miastach i wokół miast oraz glebochronne.

Ważnym elementem w gospodarce leśnej są Leśne Kompleksy Promocyjne (LKP). Stanowią je większe, zwarte tereny leśne (o szczególnych walorach przyrodniczych) wydzielone dla promocji proekologicznej polityki i gospodarki leśnej oraz edukacji ekologicznej społeczeństwa. Na obszarze województwa mazowieckiego występują trzy:

- Lasy Puszczy Kozienickiej o powierzchni 30 435 ha położone na terenie nadleśnictw: Kozienice, Zwoleń, Radom (RDLP Radom),

- Lasy Gostynińsko–Włocławskie o powierzchni 53 093 ha położone na terenie nadleśnictw: Gostynin, Łąck (RDLP Łódź), Włocławek (RDLP Toruń),
- Lasy Warszawskie o powierzchni 48 572 ha położone na terenie nadleśnictw: Drewnica, Jabłonna, Celestynów i Chojnów (RDLP Warszawa).

Stan zdrowotny i sanitarny lasów w województwie mazowieckim jest zadawalający, na co mają wpływ korzystne warunki pogodowe i zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza ze źródeł lokalnych, brak poważniejszych zagrożeń ze strony owadów i grzybów pasożytniczych. Stosunkowo duże szkody w środowisku leśnym wyrządzają pożary, na które najbardziej narażone są siedliska borowe, położone w sąsiedztwie terenów komunikacyjnych i zabudowanych.

Oddziaływanie degradujące obserwuje się lokalnie w lasach położonych w rejonach dużych miast (strefy podmiejskie) w wyniku nadmiernej penetracji turystyczno-rekreacyjnej. Największa presja ze strony budownictwa letniskowego i mieszkaniowego zaznacza się w okolicach Warszawy na terenach otaczających Kampinoski Park Narodowy, Mazowiecki i Chojnowski Park Krajobrazowy oraz w rejonie Jeziora Zegrzyńskiego¹².

Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych uwarunkowane jest budową geologiczną. Udział wielkości zasobów bilansowych województwa większości surowców jest stosunkowo niski w zasobach bilansowych kraju: kruszywo naturalne - ok. 6% (pomimo dużej liczby złóż - ok. 670), piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych – ok. 8%, surowce ilaste dla ceramiki budowlanej – ok. 5%. Tylko występujące zasoby fosforytów stanowią ok. 71% zasobów krajowych, jednak z uwagi na miąższość i niską zawartość P₂O₅ eksploatacja nie została podjęta. Wśród udokumentowanych surowców mineralnych¹³ podstawową grupę stanowią kruszywa naturalne i surowce ilaste. Większość występujących surowców posiada znaczenie lokalne, wykorzystywane są głównie dla potrzeb budownictwa indywidualnego i w drogownictwie.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami na terenie województwa prowadzona jest w sposób nieprawidłowy i wpływający niekorzystnie na główne elementy środowiska przyrodniczego.

¹² B. Degórska – *Strategiczne problemy związane z ochroną przyrody w województwie mazowieckim* – Biuletyn KPZK PAN, zeszyt 198, Warszawa 2001 r.

¹³ *Bilans zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2004 r.* – Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2005r.

Co roku wzrasta ilość wytwarzanych odpadów komunalnych. Najwięcej, bo ok. 53% ogólnej masy powstaje w m. st. Warszawie, gdzie wskaźnik zebranych odpadów przypadających na mieszkańca przekracza o ponad połowę średni wskaźnik wojewódzki (313 kg/mieszkańca/rok).

Zorganizowaną zbiórką nie jest jeszcze objętych ok. 12% odpadów, które trafiają do środowiska w sposób niekontrolowany (dzikie wysypiska, spalanie we własnym zakresie). Podstawowym systemem zbierania odpadów jest zbiórka odpadów mieszanych (system jednopojemnikowy). Zbyt dużo odpadów wywiezionych, bo ok. 90%, trafia bez wstępnej obróbki na składowiska. Unieszkodliwianie poza składowaniem, głównie kompostowanie, a od 2001r. także metoda termiczna - nie mają istotnego znaczenia w zagospodarowaniu odpadów komunalnych. Moc przerobowa zakładów realizujących kompleksową gospodarkę (ZUSOK „Zabraniecka” w Warszawie i ZUOK w Kobiernikach) nie zapewnia odpowiedniego poziomu unieszkodliwiania odpadów poza składowaniem, a przeprowadzana w gminach zbiórka surowców wtórnych – odpowiedniego stopnia ich odzysku.

Na koniec 2004 r. funkcjonowało 126 składowisk komunalnych, z których 42% nie posiadało uszczelnienia podłoża i nie odprowadzało odcieków. Obiektami, które oddziałują w największym stopniu na gleby, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze atmosferyczne a także na walory krajobrazowe województwa są niewłaściwie zlokalizowane, urządzone i eksploatowane składowiska. W instalacje do odgazowania wyposażone było jedynie 20% składowisk a stałym monitoringiem objętych było 88 obiektów. Wśród składowisk dominują obiekty małe. Powyżej 10 Mg/dobę przyjmowało jedynie 27% składowisk, które posiadały podstawę zakwalifikowania ich do uzyskania pozwolenia zintegrowanego zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Na terenie województwa mazowieckiego, wg danych statystycznych z 2004 r., wytworzono ok. 5,8 mln Mg odpadów pochodzenia przemysłowego, co stanowi ok. 4,8% ogólnej masy odpadów przemysłowych kraju. Taka ilość stawia Mazowsze na 4 miejscu w kraju po województwach: śląskim, dolnośląskim i małopolskim. Najwięcej odpadów przemysłowych wytworzyły zakłady zlokalizowane na terenie powiatu warszawskiego, legionowskiego, kozienickiego, sokołowskiego oraz miasta Płocka i Ostrołęki. Największy udział mają odpady powstające z procesów uzdatniania wody i oczyszczania ścieków oraz odpady z elektrowni, elektrociepłowni i kotłowni. Ok. 50% poddawana jest odzyskowi, a ok. 11% unieszkodliwiane jest przez składowanie (15 czynnych składowisk odpadów przemysłowych).

Przestrzegania specjalnych zasad postępowania wymagają odpady niebezpieczne, powstające w strumieniu odpadów przemysłowych. Według ewidencji WIOŚ w 2004 r. odpady niebezpieczne stanowiły 1,4% wytworzonych odpadów przemysłowych. Są to odpady, które ze względu na swoje pochodzenie, skład chemiczny, biologiczny i inne właściwości mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a także dla środowiska. Około 70% ogółu odpadów niebezpiecznych wytworzonych w 2004 r. pochodziło z 5 zakładów. Do największych wytwórców tych odpadów należy PKN ORLEN w Płocku oraz zakłady zlokalizowane w Piasecznie (SEPARATOR SERVICE, Zakłady Elektronowe LAMINA, THOMSON, Multimedia Polska).

Rozwiązania wymaga również problem gospodarki szczególnymi rodzajami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, środki ochrony roślin, oleje odpadowe, akumulatory, baterie, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne. Ważnym zadaniem jest likwidacja mogilników, zagospodarowanie osadów ściekowych, stworzenie systemu unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych, recyklingu wycofanych z użytku pojazdów oraz tworzenie rynku zbytu dla materiałów z odzysku, a także kontrola sektora małych i średnich przedsiębiorstw, która ograniczy kierowanie tych odpadów do ogólnego strumienia.

Obszary przyrodnicze prawnie chronione

Zasoby i walory przyrodnicze województwa mazowieckiego cechują się stosunkowo dużą różnorodnością przyrodniczą i krajobrazową, czego wyrazem jest występowanie różnych form ochrony prawnej (ustawa o ochronie przyrody).

Łączna powierzchnia obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody stanowi około 30% powierzchni województwa (przy średniej krajowej – 32,5%), w tym:

- **Kampinoski Park Narodowy** – położony w Kotlinie Warszawskiej, obejmujący całą Puszcę Kampinoską o powierzchni 38 476,1 ha (drugie miejsce w kraju pod względem wielkości), a wraz z otuliną – 76 300,8 ha. Ze względu na bardzo wysokie walory przyrodnicze w styczniu 2000 r. KPN został włączony do sieci międzynarodowych rezerwatów biosfery;
- **parki krajobrazowe** - o łącznej powierzchni 152,4 tys. ha, z których 5 położonych jest w całości w granicach województwa:
 - Nadbużański Park Krajobrazowy – pow. 74,1 tys. ha (z otuliną 113,7 tys. ha),
 - Mazowiecki Park Krajobrazowy – pow. 15,7 tys. ha (z otuliną 23,7 tys. ha),
 - Kozienicki Park Krajobrazowy – pow. 26,2 tys. ha (z otuliną 62,2 tys. ha),

- Chojnowski Park Krajobrazowy – pow. 6,8 tys. ha (z otuliną 11,5 tys. ha),
 - Brudzeński Park Krajobrazowy – pow. 3,2 tys. ha (z otuliną 8,7 tys. ha),
- oraz 4 częściowo:
- Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy – pow. ogółem 38,9 tys. ha, w tym w woj. mazowieckim - 16,8 tys. ha (pozostała część w woj. kujawsko-pomorskim),
 - Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy – pow. ogółem 27,8 tys. ha, w tym w województwie mazowieckim – 5,2 tys. ha (pozostała część w województwach warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim),
 - Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu” – pow. ogółem – 30,9 tys. ha, w tym w województwie mazowieckim – 15,4 tys. ha (pozostała część w woj. lubelskim),
 - Bolimowski Park Krajobrazowy – pow. ogółem 23,1 tys. ha, w tym w województwie mazowieckim 9,9 tys. ha (pozostała część w woj. łódzkim);
- **obszary chronionego krajobrazu** - o pow. ok. 822,8 tys. ha (bez rezerwatów i innych form ochrony przyrody), tj. 23,1% powierzchni województwa (drugie miejsce w kraju). Są to obszary chronionego krajobrazu: Warszawski, Nadwiślański (3 fragmenty), Bolimowsko-Radziejowicki z doliną środkowej Rawki, Nadbużański, Miński, Siedlecko-Węgrowski, Łukowski, Doliny Bugu i Nurca, Zieluńsko-Rzęgnowski, Międzyrzecze Skrwy i Wkry, Nadwkrzański, Krośnicko-Kosmowski, Krysko-Joniecki, Nasielsko-Karniewski, Naruszewski, Okolice Rybna i Lidzbarka, Dolina rzeki Jeziorki, Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki, Lasy Przysusko-Szydłowieckie, Iłża-Makowiec, Solec nad Wisłą, Dolina rzeki Zwoleńki, Przyrzecze Skrwy Prawej, Dolina Skrwy Lewej, Gostynińsko-Gąbiński, Dolina Przysowy, Równina Raciążska;
 - **rezerваты przyrody** o łącznej pow. 17,7 tys. ha, występujące głównie na terenach parków krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu. Przeważają rezerваты leśne (101) i faunistyczne (25). Wśród pozostałych są: florystyczne (16), krajobrazowe (16), torfowiskowe (12), przyrody nieożywionej (3), wodny (1) i stepowy (1). Powierzchnia rezerwatów jest bardzo zróżnicowana od 0,9 ha (Sadkowice gm. Solec n. Wisłą) do 902,68 ha (Las Kabacki im. S. Starzyńskiego w Warszawie). Rezerваты wiślane uznane zostały za obiekty o znaczeniu międzynarodowym (zgłoszone do konwencji Ramsar);
 - **obszary Natura 2000** ustanowione w 2004 roku. Są to obszary o szczególnie cennych i zagrożonych elementach różnorodności biologicznej wyselekcjonowane zgodnie z przyjętymi dyrektywami Unii Europejskiej (Ptasią – o ochronie dzikich ptaków, Siedliskową – w aspekcie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory).

Na Mazowszu wyznaczono **9 obszarów specjalnej ochrony ptaków** (OSO) spośród 72 w kraju, do których należą:

- *Dolina Dolnego Bugu,*
- *Dolina Środkowej Wisły,*
- *Dolina Liwca,*
- *Dolina Pilicy,*
- *Dolina Omulwi i Płodownicy,*
- *Małopolski Przełom Wisły,*
- *Puszcza Biała,*
- *Puszcza Kampinoska,*
- *Puszcza Piska.*

Wśród **projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk** (SOO) znajduje się 14 obszarów (184 w kraju): *Bagno Całowanie, Baranie Góry, Dąbrowa Radziejowska, Dąbrowy Seroczyńskie, Dolina Wkry, Dolina Zwoleńki, Kantor Stary, Krogulec, Łęgi Czarnej Strugi, Olszyny Rumockie, Ostoja Nadbużańska, Puszcza Kampinoska, Sikórz, Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie*. Lista obszarów nie jest zamknięta, wiele cennych obszarów zgłoszonych zostało przez organizacje pozarządowe (tzw. *Shadow List*).

Uzupełnieniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody są **indywidualne formy ochrony** takie jak: użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej i pomniki przyrody.

Układ przestrzenny istniejących obszarów objętych ochroną prawną nie zapewnia optymalnego powiązania i ochrony wszystkich cennych walorów przyrodniczych (biotopów i zbiorowisk roślinnych, stanowisk florystycznych i faunistycznych), co obniża ich odporność biologiczną. Niektóre obszary chronione są zbyt małe lub zbyt wyizolowane, aby dostatecznie chronić przestrzeń życiową gatunków roślin i zwierząt lub zapewnić powiązania funkcjonalne o szerszym zasięgu. Dlatego system obszarów chronionych wymaga uzupełnienia w aspekcie spójności i prawidłowości powiązań przyrodniczych (głównie w północno-wschodnim rejonie województwa), jak również dostosowania form ochrony do walorów przyrodniczych.

3.2. POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI STRATEGII

W przypadku braku realizacji *Strategii*, a w szczególności zaniechaniu działań: 3.3. *Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego w obszarze metropolii warszawskiej*, 3.4. *Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu*

stolicy i jej otoczeniu oraz 4.5. *Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju* na pozostałym obszarze, może nastąpić spowolnienie zmian pozytywnych lub pogłębienie się negatywnych tendencji dotyczących m.in. uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, wzrostu lesistości, objęcia ochroną prawną obszarów cennych przyrodniczo.

Przeprowadzona w punkcie 3.1. *Analiza stanu środowiska* oraz znajomość dotychczasowych przekształceń w środowisku przy braku realizacji *Strategii* może spowodować natężenie wielu niekorzystnych zmian, w tym:

- utrzymywanie się niskiej lesistości w regionie,
- dalszą kumulację na terenie aglomeracji warszawskiej szeregu zagrożeń (m.in. zrzut ścieków nieczyszczonych z terenu lewobrzeżnej Warszawy, niezadowalający stan czystości wód, hałas komunikacyjny: drogowy, kolejowy, lotniczy),
- wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych, który wpłynie na obniżony standard warunków życia zwłaszcza w strefach zabudowanych,
- systematyczną urbanizację terenów cennych przyrodniczo w szczególności w rejonie Warszawy, głównie w sąsiedztwie Kampinoskiego Parku Narodowego, Parków Krajobrazowych – Mazowieckiego i Chojnowskiego oraz Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (degradacja krajobrazu, zanikanie terenów otwartych),
- stopniową izolacją zaplecza przyrodniczego Warszawy, a tym samym pogarszanie się warunków funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta,
- pogłębianie się deficytu wodnego,
- utrzymywanie się nieprawidłowej struktury gospodarki odpadami komunalnymi opartej głównie na składowaniu,
- wzrost ilości powstających odpadów komunalnych (z 260,3 kg/mieszkańca w 1999 roku do 313 kg/mieszkańca w 2004 roku).

W środowisku przyrodniczym i kulturowym mogą zachodzić zmiany niezależne od ustaleń *Strategii*, jednak ich efekty będą widoczne w późniejszym okresie czasu.

4. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM

Obszary podlegające znaczącemu oddziaływaniu istniejących źródeł zagrożeń i presji zidentyfikowane zostały na podstawie analizy jakości elementów środowiska oraz

występujących zasobów przyrodniczych we wcześniejszym opracowaniu tj. *Prognozie oddziaływania na środowisko planu zagospodarowania przestrzennego woj. mazowieckiego*.

Dokonana analiza trendów (tendencji) przekształceń w środowisku pozwala na zaadaptowanie określonych obszarów dla potrzeb niniejszego opracowania. Należą do nich:

rejon warszawski gdzie kumulują się antropogeniczne zagrożenia środowiska przyrodniczego:

- nadmiernie zanieczyszczone wody Wisły, wykorzystywane także dla celów komunalnych,
- zrzuty nieoczyszczonych ścieków z terenu lewobrzeżnej Warszawy,
- zagrożenie powodziowe w dolinie Wisły,
- koncentracja dróg o dużym natężeniu ruchu (również ciężarowego) oraz linii energetycznych wysokiego napięcia,
- występowanie składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych,
- presja budownictwa mieszkaniowego i lotniskowego, która zagraża funkcjonowaniu parków (Kampinoski Park Narodowy, Mazowiecki i Chojnowski Park Krajobrazowy) oraz zachowaniu funkcji ekologicznych obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000, zwłaszcza położonych w granicach miast i ich sąsiedztwie,
- nadmiernie zanieczyszczone powietrze atmosferyczne,
- występowanie obszarów zagrożenia ponadnormatywnym hałasem;

rejon płocki gdzie stwierdza się:

- występowanie składowisk odpadów przemysłowych (w tym odpadów niebezpiecznych),
- przebieg linii energetycznych wysokiego napięcia degradujący krajobraz,
- przebieg dróg o dużym natężeniu ruchu w obszarach objętych ochroną prawną,
- złą jakość wód Wisły stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę,
- zagrożenie powodziowe w dolinie Wisły,
- presję budownictwa lotniskowego w obszarze Pojezierza Gostynińskiego (m.in. Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy);

Prognoza oddziaływania na środowisko

Obszary przewidywanego znaczącego oddziaływania

Zasoby i walory przyrodnicze

- wody powierzchniowe
- obszary zasilenia Okrężnych Zbiorników Wód Podziemnych
- ujęcia wód mineralnych ze strefą ochrony uzdatniskowej

Obszary o wysokich walorach przyrodniczych

- parki narodowe
- parki krajoznawcze
- obszary chronionego krajobrazu
- obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
- specjalne obszary ochrony siedliskowej Natura 2000

Zagrożenia i źródła zagrożeń

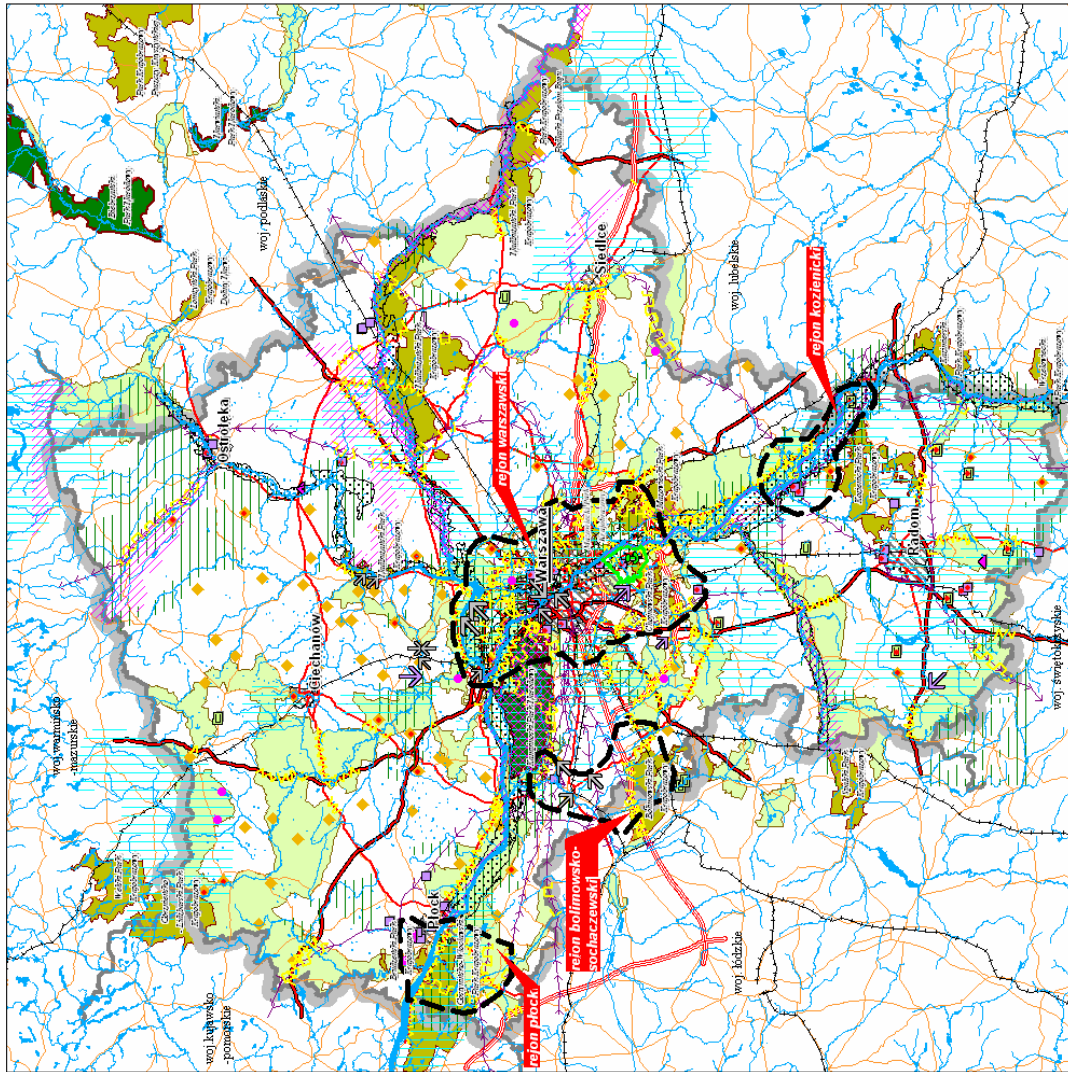
- obszary potencjalnego zagrożenia powodziami
- strefy podziału na inflację zanieczyszczeń do wód podziemnych
- autostrady projektowane
- drogi ekspresowe
- drogi główne ruchu przyspieszonego
- drogi główne
- główne linie kolejowe
- linie energetyczne 400 i 220 kV
- śmietniska odpadów przemysłowych
- śmietniska odpadów komunalnych
- nie posiadające zabezpieczeń pobozza
- śmietniska odpadów niebezpiecznych
- mogiłki

zrzuty nieoczyszczonych ścieków komunalnych

- - poniżej 100 m³/d
- - 101 - 1000 m³/d
- - ponad 1000 m³/d
- zrzuty nieoczyszczonych ścieków przemysłowych
- - poniżej 100 m³/d
- - powyżej 100 m³/d

Kolejże

- stacje kolejowe
- stacje i mogiłki szczególnie zagrożone
- odcinki linii energetycznych 400 i 220 kV
- degradowane walory krajoznawcze
- oddziały drogi
- obszary przewidywanego znaczącego oddziaływania

rejon bolimowsko-sochaczewski gdzie występują:

- zagrożenia dla ciągłości powiązań przyrodniczych związane z projektowaną autostradą A-2 przebiegającą przez Bolimowski Park Krajobrazowy proponowany do sieci NATURA 2000 i obszar chronionego krajobrazu (Bolimowsko-Radziejowicki z doliną środkowej Rawki) a także z przebiegiem drogi ruchu przyspieszonego nr 50,
- mogilniki stanowiące zagrożenie dla jakości wód,
- zrzuty nieoczyszczonych ścieków;

rejon kozienicki który charakteryzuje:

- występowanie składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych w strefie ochronnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych i na gruntach podatnych na infiltrację zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- przebieg drogi ruchu przyspieszonego w obszarze projektowanego parku krajobrazowego, obejmującego dolinę Wisły na odcinku Konstancin Jeziorna-Dęblin,
- przebieg linii energetycznej wysokiego napięcia w obszarze proponowanym do sieci NATURA 2000 (Puszcza Kozienicka),
- zagrożenie powodziowe w dolinie Wisły.

Nakładające się zagrożenia dla: jakości komponentów środowiska, ciągłości powiązań przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych przedstawione zostały na załączniku graficznym – *obszary przewidywanego znaczącego oddziaływania* - jako główne węzły antropopresji.

5. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW CHRONIONYCH

Przeprowadzona dla potrzeb niniejszego opracowania analiza uwarunkowań (pkt 3. *Stan i potencjalne zmiany środowiska przyrodniczego: 3.1. Stan środowiska, 3.2. Potencjalne zmiany środowiska w przypadku braku realizacji Strategii*) oraz informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko sporządzonej do *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, pozwalają na sformułowanie **głównych problemów** środowiskowych:

- *brak spójnego, ciągłego przestrzennie systemu przyrodniczych obszarów prawnie chronionych* zapewniającego skuteczną ochronę cennych walorów przyrodniczych jak i zachowanie powiązań przyrodniczych. Poza wymienionym systemem (pkt. 3.1.

Prognozy) pozostają obszary o dużej różnorodności biologicznej (szczególnie w północno-wschodniej części województwa), co nie zapewnia ich skutecznej ochrony. Dotyczy to również obszarów spełniających kryteria Dyrektyw UE: Ptasiej i Siedliskowej, tj. proponowanych do włączenia do sieci Natura 2000. W *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* wskazane zostały obszary predystynowane do podwyższenia statusu ochrony lub objęcia ochroną prawną, są to:

- północno-wschodni rejon województwa z Równiną Kurpiowską i dolinami rzek Płodownicą i Omulwią,
- dolina rz. Wisły ze Zwolenką z licznymi rezerwatami przyrody,
- doliny rzek: Bugu, Narwi, Pilicy i Liwca z siedliskami łąkowymi i bagiennymi, wzmacniające spójność systemów obszarów prawnie chronionych,
- obszar Puszczy Białej – objęty dokumentacją przyrodniczą Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, a dotychczas nie posiadający statusu prawnego,
- fragment Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Łowicko-Błońskiej, położony w ciągu ekologicznym między Bolimowskim i Chojnowskim Parkiem Krajobrazowym,
- *zmniejszanie się funkcji ekologicznych terenów otwartych* w dużych miastach i ich sąsiedztwie, związane z zanikaniem spójności przestrzennej obszarów cennych przyrodniczo, które mogłyby stanowić *zielony pierścień*,
- *niska lesistość* (ok. 22,1% wobec 28,7% w kraju) i rozdrobnienie kompleksów leśnych ograniczające skuteczność działań mających na celu ochronę gatunków, poprawę kondycji drzewostanów oraz kształtowanie ich właściwej struktury przestrzennej,
- *zagrożenie pożarowe lasów* położonych głównie w sąsiedztwie obszarów silnie zurbanizowanych,
- *zagrożenie powodziowe* związane z dolinami rzek: Wisły, Bugu, Narwi, Pilicy i Bzury wymagające podejmowania działań z zakresu gospodarki wodnej (m.in. budowa, modernizacja wałów przeciwpowodziowych) lub wyłączenia terenów z zainwestowania (stworzenie warunków dla przepływu wód wielkich),
- *niska dyspozycyjność wód powierzchniowych* wynikająca z:
 - niezadowalającego stanu czystości wód większości rzek tj. brak wód I i II klasy czystości, niski udział wód III klasy (wodę zadowalającej jakości stwierdzono tylko w 16 punktach), dominacja wód IV i V klasy czystości (w 2004 r. w 87% badanych

punktach objętych monitoringiem) co ogranicza możliwość ich gospodarczego wykorzystania,

– ograniczonych zasobów - niski stopień retencjonowania wód, duża ilość cieków wodnych o małych przepływach zbliżonych do nienaruszalnego,

- *utrzymujący się niewłaściwy model gospodarki odpadami* – składowanie jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów, występowanie licznych składowisk nie spełniających obowiązujących norm oraz mogilników zawierających wymieszane substancje chemiczne, niski udział nowoczesnych systemów organizacyjno-gospodarczych (głównie segregacji i wtórnego wykorzystania),
- *wzrost zanieczyszczeń powietrza i pogarszający się klimat akustyczny* wywołany wzrastającym natężeniem ruchu samochodowego na terenach miejskich i podmiejskich oraz w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych. Największe natężenie występuje na drogach krajowych nr: 7, 8, 2, 17 oraz nr 50, nr 60, nr 12 i nr 10 z dużym udziałem ruchu ciężarowego. Warszawa należy do miast o największej uciążliwości hałasu (hałas drogowy, kolejowy, lotniczy) zarówno pod względem liczby ludności narażonej na jego oddziaływanie jak i wielkości powierzchni objętej ponadnormatywnym poziomem dźwięku.

6. ZGODNOŚĆ CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM I KRAJOWYM Z CELAMI STRATEGII

Ustanowione na szczeblu międzynarodowym cele polityki ekologicznej znajdują swoje odzwierciedlenie w przyjętej *II Polityce ekologicznej państwa*. Ogólne założenia polskiej polityki ekologicznej nawiązują do ustaleń przyjętych podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro w 1992 roku (Konwencja w sprawie różnorodności biologicznej) i obowiązujących deklaracji, rezolucji i zaleceń. Wśród tych dokumentów istotne znaczenie ma Szósty Program Działań Unii Europejskiej na lata 2001-2010 w dziedzinie środowiska „*Środowisko 2010: nasza przyszłość, nasz wybór*”, który umieszcza wyzwania polityki ekologicznej w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju, wzajemnych zależności pomiędzy postępem gospodarczym i trwałym środowiskiem, globalizacji i poszerzenia Unii Europejskiej. Program ustanawia kluczowe cele środowiskowe i priorytety Wspólnoty, które przyczynią się do opracowania strategii zrównoważonego rozwoju Wspólnoty, opartej na ocenie stanu środowiska i trendów w tym zakresie oraz identyfikacji problemów ekologicznych, które wymagają poprowadzenia działań w ujęciu ponadregionalnym.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest **zasada zrównoważonego rozwoju**. Podstawowym jej założeniem jest takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. We wdrażaniu polityki ekologicznej państwa ważne znaczenie mają zasady uszczegóławiające zasadę nadrzędną:

- *zasada przezorności* (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- *zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi* (uwzględnianie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi),
- *zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego*,
- *zasada regionalizacji* (dostosowanie krajowych narzędzi polityki ekologicznej do specyfiki obszarów),
- *zasada uspołecznienia*,
- *zasada „zanieczyszczający płaci”* (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska),
- *zasada prewencji* (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- *zasada stosowania najlepszych dostępnych technik* (BAT),
- *zasada subsydiarności* (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższe szczeble zarządzania środowiskiem),
- *zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej* (minimalizacja nakładów na jednostkę uzyskanego efektu).

Zasada zrównoważonego rozwoju znajduje swoje odzwierciedlenie w projekcie *Strategii* poprzez wskazanie licznych działań zmierzających do zachowania funkcji ekologicznych środowiska kulturowego i przyrodniczego i jego wartości dla przyszłych pokoleń oraz poprawy warunków życia ludności. Duże szanse na przyśpieszenie procesu kształtowania zrównoważonego rozwoju obszaru województwa stanowią zadania przyporządkowane następującym kierunkom działań:

- *3.2. Rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej w obszarze metropolitalnym Warszawy* (m.in.: rozwój nowoczesnego transportu publicznego miejskiego i podmiejskiego, wspieranie proekologicznych rozwiązań w transporcie publicznym, rozwój alternatywnych odnawialnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem biomasy, wody, wód geotermalnych, energii wiatru i słońca),
- *3.3. Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW* (m.in.: porządkowanie gospodarki ściekowej poprzez likwidację zrzutów ścieków nieoczyszczonych, modernizacja lub rozbudowa oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji zbiorczej ujętych w Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych, sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej na obszarach wiejskich i miejskich, budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków deszczowych z terenów zurbanizowanych, głównych tras komunikacyjnych i obszarów przemysłowych, porządkowanie i tworzenie spójnego systemu gospodarki odpadami, utworzenie zielonego pierścienia wokół stolicy w celu zachowania charakteru ochronno – prewencyjnego na obszarach cennych przyrodniczo, realizacja sieci NATURA 2000 w celu ochrony najcenniejszych wartości środowiska przyrodniczego oraz zachowania powiązań przyrodniczych między obszarami ekologicznie czynnymi w mieście i regionie),
- *3.4. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu* (m.in. uporządkowanie procesu suburbanizacji, ograniczającego nadmierną eksploatację zasobów przestrzeni podmiejskiej; rewitalizacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych i powojkowych, zapobieganie presji urbanistycznej na tereny cenne przyrodniczo),
- *4.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich* (m.in. rozszerzanie produkcji tzw. zdrowej żywności, wspieranie ekologizacji rolnictwa i prośrodowiskowych metod produkcji rolnej na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, wdrażanie w wyznaczonych strefach priorytetowych programów rolnośrodowiskowych),
- *4.5. Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju* (m.in. utworzenie spójnego przestrzennie, chroniącego powiązania przyrodnicze systemu obszarów prawnie chronionych, w tym obszarów NATURA 2000, zwiększenie lesistości regionu i ochrona lasów, poprawa jakości wód powierzchniowych, ochrona wód podziemnych i zasobów kopalin, budowa zbiorników

retencyjnych jako przeciwdziałanie deficytowi wodnemu, uporządkowanie gospodarki odpadami, ochrona bioróżnorodności środowiska naturalnego i zachowanie w formie niezmienionej siedlisk poprzez utworzenie na obszarze województwa mazowieckiego strefy wolnej od GMO, szerzenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, jako czynnika zwiększającego skuteczność podejmowanych działań w zakresie ochrony przyrody, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym wód geotermalnych).

Poprawę warunków życia mieszkańców *Strategia* upatruje głównie w podnoszeniu konkurencyjności w wymiarze społeczno-gospodarczym (marginalizując aspekt przestrzenno-środowiskowy), jednak przy określaniu kierunków działań przyporządkowanych poszczególnym celom pośrednim założenia zrównoważonego rozwoju zostały szeroko uwzględnione.

7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Poziom ogólności działań przyporządkowanych poszczególnym celom pośrednim utrudnia identyfikację rzeczywistych skutków środowiskowych, pozwala jedynie na dokonanie stosunkowo ogólnej oceny ich potencjalnego oddziaływania na środowisko.

Analiza oddziaływania na środowisko przyjętych celów pośrednich została przedstawiona z uwzględnieniem:

- potencjalnych skutków realizacji celów, a w szczególności kierunków działań na komponenty środowiska przyrodniczego i zasoby kulturowe, co obrazuje które kierunki aktywności realizowane w tym samym czasie lub na tym samym obszarze mogą spotęgować skutki pozytywne lub negatywne,
- potencjalnego wpływu na środowisko przyrodnicze i zrównoważony rozwój regionu,
- horyzontu czasowego w ujęciu oddziaływań – krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych.

7.1. STOPIEŃ POTENCJALNEGO ODDZIAŁYWANIA CELÓW STRATEGII NA KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Metoda analizy

Analizę przeprowadzono w formie syntetycznej przy zastosowaniu oceny wartościowania jakościowego:

Wpływ na środowisko	Wartość (punkt)
potencjalnie korzystny (prowadzący do odbudowy, wzbogacenia, zachowania walorów i zasobów środowiska)	+
potencjalnie negatywny mogący powodować ubożenie elementów środowiska (prowadzący do degradacji)	-
minimalny (mało istotny)	0
brak wyraźnej korelacji z elementami środowiska	

Tabela nr 1 *Stopień potencjalnego oddziaływania celów Strategii na komponenty środowiska* skonstruowana została w następujący sposób: w wierszach podano kierunki działań, wskazane w *Strategii* i składające się na poszczególne cele pośrednie, w kolumnach zaś - wybrane komponenty środowiska oraz elementy struktury przestrzennej (obszary o wysokich walorach przyrodniczych, obszary i obiekty zabytkowe). Następnie oceniono jedynie w kategoriach jakościowych – potencjalny wpływ działań przyporządkowanych poszczególnym celom pośrednim na wymienione komponenty oraz rodzaje obszarów. W tabeli odrębnie zaznaczono cele, które – z uwagi na swój charakter – nie będą wywierać wpływu na środowisko (brak wyraźnej korelacji z elementami środowiska).

Ocena poszczególnych celów przeprowadzona została etapowo. W pierwszym etapie oceny dokonano indywidualnie w oparciu o wiedzę i doświadczenie każdego z członków zespołu. W drugim etapie porównano zgodność ocen przypisanych poszczególnym działaniom (ok. 75% wyniki były zgodne i przyjęto je bez dyskusji). Następnie w pełnym składzie zespołu opracowującego *Prognozę* przeanalizowano i wyjaśniono przyczynę różnych ocen punktowych oraz uzgodniono ostateczną ocenę, która została wpisana do tabeli.

Wyniki analizy

Z przeprowadzonej analizy (tabela nr 1 *Stopień potencjalnego oddziaływania celów Strategii na komponenty środowiska*) wynika, że:

korzystny wpływ na środowisko może być efektem wdrażania następujących kierunków działań:

- *wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr*, ponieważ oznacza to podniesienie świadomości ekologicznej i wyzwala zachowania prośrodowiskowe (w tym podejmowanie decyzji zmierzających do zmniejszenia oddziaływań przedsięwzięć na środowisko).

Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy	3.1. Wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym	0	0	-	-	-	-	-	-	0
	3.2. Rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej	+	+	+	+	+	+	-	-	0
	3.3. Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	3.4. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	3.5. Stymulowanie rozwoju m. st. Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywienie funkcji centrotwórczych	0	0	-	-	0	0	0	0	0
Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych	4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego	0	0	-	-	-	-	-	-	-
	4.2. Wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast	+	+	0	0	0	0	0	0	0
	4.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4.4. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej									
	4.5. Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju	+	+	+	+	+	+	+	+	0
	4.6. Wykorzystanie potencjału endogenicznego OMW do stymulowania rozwoju całego regionu	0	0	-	-	0	0	0	0	0
Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu	5.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej									
	5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie									
	5.3. Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego	+	0	0	-	0	-	0	0	+
	5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu									
	5.5. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa	+	+	0	0	0	0	0	+	0

Stopień oddziaływania:

- potencjalnie korzystny

- potencjalnie negatywny

- minimalny

- brak wyraźnej korelacji z elementami środowiska

W proponowanych kierunkach działań, obok działań stymulujących rozwój gospodarczy duży nacisk położony jest w *Strategii* na doskonalenie zasobów ludzkich w tym również na podniesienie poziomu wykształcenia i świadomości ekologicznej. Edukacja ekologiczna, kształtując całościowy obraz relacji pomiędzy człowiekiem, społeczeństwem i przyrodą sprzyjać będzie wdrażaniu idei rozwoju zrównoważonego i poszanowaniu dziedzictwa zarówno przyrodniczego, jak i kulturowego.

- *przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW*, które wiąże się ze zmniejszeniem presji na środowisko (likwidacja zrzutu ścieków nieoczyszczonych do Wisły, budowa i rozbudowa składowisk odpadów komunalnych o charakterze regionalnym oraz wprowadzanie nowoczesnych metod recyklingu i utylizacji, rekultywacja terenów poeksploatacyjnych).

Stworzenie *zielonego pierścienia* wokół stolicy oraz utworzenie spójnego przestrzennie systemu obszarów chronionych, w tym obszarów NATURA 2000 służyć będzie przede wszystkim ochronie wartości środowiska przyrodniczego (zasobów i walorów), jak również poprawie warunków życia mieszkańców obszaru metropolitalnego.

- *zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu* co przyczyni się do zmniejszenia presji urbanizacyjnej na tereny cenne przyrodniczo pełniące funkcje: klimatyczne (wymiana i regeneracja powietrza), biologiczne (siedliskotwórcze), regenerujące i zasilające wewnątrzmięjskie zespoły, hydrologiczne (zasilanie i retencja wód na obszarze miasta) i rekreacyjne,
- *wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich* postrzegany przez pryzmat rozwoju funkcji rolniczej, jak i funkcji osadniczych, usługowych, przyrodniczych, służących poprawie warunków życia mieszkańców wsi.

Do poprawy jakości środowiska przyczynić się może rozwój infrastruktury technicznej (rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, modernizacja i budowa lokalnych oczyszczalni ścieków, rozbudowa sieci przesyłowej i dystrybucyjnej gazu ziemnego zmniejszająca emisję zanieczyszczeń do powietrza).

Ochronie bioróżnorodności na obszarach o cennych walorach przyrodniczo-krajobrazowych sprzyjać będzie wspieranie ekologizacji rolnictwa i prośrodowiskowych metod produkcji rolnej (w szczególności na obszarach o najwyższych walorach przyrodniczych włączonych do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000, terenach

parków krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu) oraz wdrażanie programów rolnośrodowiskowych w wyznaczonych strefach priorytetowych (zwłaszcza Bugu i Narwi, Wisły i Pilicy oraz w rejonie gostyński-płockim).

- *ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju* obejmuje zadania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego, w tym: wprowadzanie zalesień, rozbudowa systemów małej retencji, ochrona torfowisk i terenów podmokłych, a także realizacja szeregu inwestycji związanych z oczyszczaniem i odprowadzaniem ścieków, utylizacją odpadów. W zakresie gospodarki odpadami *Strategia* adaptuje rozwiązania przyjęte w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Mazowieckiego (Uchwała z dn. 15.12.2003 r.). Efektem realizacji Planu po 2011 r. będzie system gospodarki odpadami komunalnymi w oparciu o 9 regionalnych zakładów, w których zagospodarowanie odpadów odbywać się będzie w sposób kompleksowy poprzez instalacje i urządzenia do przerobu, odzysku i unieszkodliwiania (kompostownie, sortownie, spalarnie, składowiska regionalne i inne instalacje wspomagające system).

Całokształt działań (kierunki) związanych z poprawą warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego oznacza zmniejszenie presji wynikającej z funkcjonowania terenów zurbanizowanych (emisji zanieczyszczeń), poprawę stanu bezpieczeństwa na wypadek klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych oraz poprawę standardów jakości środowiska: czystości wód i powietrza, a także walorów krajobrazowych;

najwięcej negatywnych oddziaływań na środowisko towarzyszyć będzie realizacji następujących kierunków działań:

- *wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu*, który wiąże się z działaniami inwestycyjnymi obejmującymi budowę nowych i rozbudowę istniejących zakładów (częste wyłączenia z produkcji rolnej nowych terenów) oraz poprawą warunków komunikacyjnych, w tym drogowych, umożliwiającą zwiększoną migrację ludzi aktywnych zawodowo i podnoszących swoje kwalifikacje,
- *rozwój MSP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności* skutkujący m.in. zajmowaniem nowych terenów pod działalność biznesową, badawczo-rozwojową i pochodną oraz zwiększeniem presji na środowisko nawet przy zastosowaniu najnowszych dostępnych technik (BAT),

- *wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym.* Realizacji tego celu będą służyły działania inwestycyjne o różnym stopniu oddziaływania na wszystkie komponenty środowiska. Szczególnie dotyczy to:
 - przeznaczania nowych terenów pod ciągi infrastrukturalne (zmiana przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze) – budowa autostrady A-2, realizacja dróg ekspresowych, obwodnic, rozbudowa systemu powiązań lotniska z układem drogowo – kolejowym, rozwój terminali obsługujących Centralny Port Lotniczy „Okęcie”, lokalizacja na Mazowszu nowego, centralnego, międzynarodowego lotniska spełniającego wymogi dynamicznie wzrastającego ruchu pasażerskiego oraz centrów logistycznych powiązanych z Wielką Obwodnicą Mazowsza i Dużą Obwodnicą Warszawy,
 - przerwania ciągłości korytarzy ekologicznych (szczególnie przez drogi ekspresowe i mosty) oraz stworzenia dodatkowych zagrożeń dla zwierząt. Rozwój systemów komunikacyjnych oznacza poprawę warunków życia mieszkańców Warszawy przy równoczesnym wzroście presji na tereny o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych, położonych w otoczeniu stolicy,
 - deformacji krajobrazu, głównie w obszarach o wysokich walorach krajobrazowych,
 - emisji zanieczyszczeń (do atmosfery, wód, gleb) pochodzących od środków transportu, systemów infrastrukturalnych;
- *poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego.* Realizacja przewidywanych zadań inwestycyjnych służących poprawie sprawności systemu komunikacyjnego wiąże się z:
 - zajmowaniem nowych terenów pod budowę autostrady A-2 i rozbudowę dróg krajowych do parametrów dróg ekspresowych (S7, S8, S10, S12, S17, S19) oraz budowę obwodnic miast (m.in. w ciągach dróg krajowych: nr 2 - Mińska Mazowieckiego; S7 - Płońska, Grójca, Radomia; nr 9 - Iłży i Skaryszewa, nr 12 – Radomia i Zwoleń, nr 50 – Żyrardowa, Mszczonowa, Kołbieli, nr 60 – Raciąża, Ciechanowa; nr 61 - Jabłonna, Serocka i Pułtusk; nr 79 i 50 – Góry Kalwarii oraz w ciągach dróg wojewódzkich: nr 719 - Grodziska Mazowieckiego i Milanówka, nr 579 - Błonia, Grodziska Mazowieckiego, nr 724 - Konstancina-Jeziorno i Góry Kalwarii, nr 544 – Mławy),
 - ingerencją w obszary cenne przyrodniczo, w tym w: korytarze ekologiczne związane z dolinami głównych rzek województwa (zwiększenie liczby przepraw mostowych przez Wisłę, Bug i Narew w: Warszawie, Płocku, Józefowie, Solcu n.Wisłą,

Maciejowicach, Wyszkwowie, Treblince k. Małkini Górnej i Kózkach k. Siemiatycz), obszary objęte i przewidywane do objęcia różnymi formami ochrony prawnej,

- emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych do powietrza, wody, gleby;

mało istotny wpływ na komponenty środowiska oraz elementy przyrodniczej struktury przestrzennej (przewaga działań o minimalnym wpływie na środowisko) dotyczy większości kierunków działań.

7.2. WPŁYW ODDZIAŁYWANIA CELÓW STRATEGII NA ŚRODOWISKO I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Metoda analizy

Ocena została wykonana w formie tabeli *Wpływ oddziaływania celów Strategii na środowisko* skonstruowanej w następujący sposób: w wierszach podano kierunki działań, wskazane w *Strategii* i składające się na poszczególne cele pośrednie, natomiast w kolumnach - charakterystykę korzystnych i niekorzystnych wpływów na środowisko przyrodnicze i warunki równoważenia rozwoju z uwzględnieniem skali ich oddziaływania (krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe).

W tabeli tej (podobnie tak w tabeli nr 1) odrębnie zaznaczono grupy działań, które – z uwagi na swój charakter – nie będą wywierać wpływu na środowisko (brak wyraźnej korelacji z elementami środowiska). Duży stopień ogólności *Strategii* (nie wskazanie konkretnych lokalizacji) umożliwia przedstawienie tylko ogólnych związków interakcyjnych celów *Strategii* i środowiska przy jednoczesnej ograniczonej możliwości precyzyjnego określenia skutków środowiskowych przewidywanych zmian.

Wyniki analizy

Z przeprowadzonej analizy (tabela 2: *Wpływ oddziaływania celów Strategii na środowisko*) wynika, że większości działań przypisanych poszczególnym celom towarzyszą zarówno oddziaływania pozytywne jak i negatywne związane z intensywnością i tempem przekształceń towarzyszących rozwojowi społeczno-gospodarczemu. W różnym okresie czasu zmianie podlegają formy i postacie oddziaływań. Obecne tendencje wskazują, iż dalszemu ograniczaniu podlegać będą oddziaływania wielkoprzemysłowe a wzrastać będą - wraz z rozwojem motoryzacji – oddziaływania komunikacyjne.

Postępująca ekologizacja procesów gospodarczych (m.in. wdrażanie nowoczesnych technologii, upowszechnianie najlepszych dostępnych technik - BAT w zakresie zmniejszenia materiałochłonności i odpadowości produkcji) oraz zmiany w strukturze zużycia energii

Tabela nr 2 Wpływ celów pośrednich *Strategii* na środowisko

Cele pośrednie	Kierunki działań	Potencjalne oddziaływania wynikające z realizacji celów	
		korzystne	niekorzystne
Rozwój kapitału społecznego	1.1. Rozwój społeczeństwa informacyjnego i teleinformatyzacji	- wzrost dostępności do informacji o środowisku, w tym o najbliższym otoczeniu oraz gospodarce zasobami naturalnymi, - zmniejszenie ilości podróży	
	1.2. Wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr	- wzrost poziomu wiedzy ekologicznej oznacza łatwiejsze zrozumienie procesów zachodzących w środowisku i w konsekwencji zmianę zachowań społecznych w kierunku racjonalnego wykorzystania zasobów i walorów środowiska, - kształtowanie odpowiednich postaw konsumenckich dotyczących środowiska	- zwiększenie liczby dojazdów do miejsc nauki
	1.3. Wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu	- zatrudnienie kadr z wysoką wiedzą ekologiczną może mieć wpływ na innowacje proekologiczne i oszczędne wykorzystanie zasobów, - dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rozwijającej się gospodarki regionu uwzględniać będzie ochronę środowiska, - osoby rozpoczynające działalność gospodarczą zapoznawane będą ze środowiskowymi uwarunkowaniami rozwoju regionu	- tworzenie miejsc pracy poprzez budowę nowych zakładów (obiektów, parkingów), rozbudowę istniejących wiąże się z negatywnym oddziaływaniem na środowisko (ingerencja w krajobraz terenów otwartych), - okresowy wzrost dojazdów do pracy
	1.4. Podniesienie standardów ochrony zdrowia i zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych	brak bezpośredniego oddziaływania	
	1.5. Dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych	- lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej w postaci plomb w centrach miast lub w ich pobliżu, - planowana rewitalizacja osiedli powinna przyczynić się do podniesienia jakości wizualno-estetycznej krajobrazu miast i efektywnego wykorzystania uzbrojenia terenu	- rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej na tereny otwarte to wzrost zapotrzebowania na infrastrukturę techniczną i komunikacyjną oraz możliwa fragmentacja obszarów cennych przyrodniczo
	1.6. Intensyfikacja działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych	brak bezpośredniego oddziaływania	
	1.7. Poprawa bezpieczeństwa publicznego	- ograniczenie negatywnych postaw społecznych prowadzi do odpowiedzialnego korzystania z zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, - zmniejszenie zjawiska dewastowania, niszczenia, wandalizmu zasobów środowiska, - odpowiednia lokalizacja zakładów dużego i wysokiego ryzyka powstania awarii to szansa ograniczenia negatywnych skutków ewentualnych awarii	

Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu	2.1. Rozwój MSP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności	- rozwój innowacyjności upowszechnia nowoczesne technologie związane z wykorzystaniem zasobów energii ze źródeł odnawialnych lub z infrastrukturą ochrony środowiska (np. recykling i utylizacja odpadów, oczyszczalnie biologiczne)	- wzrost przedsiębiorczości związany jest z rozbudową oraz powstawaniem nowych obiektów, może doprowadzić do ograniczenia zasobów (np. gleby, wody), jak również stanowić zagrożenie dla wrażliwych ekosystemów
	2.2. Wspieranie instytucji otoczenia biznesu	brak bezpośredniego oddziaływania	
	2.3. Rozwój nowoczesnych technologii z wykorzystaniem własnego potencjału B+R	- efektywne wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego przy wdrażaniu nowoczesnych przyjaznych środowisku technologii	
	2.4. Rozwój regionalnych sieci kooperacyjnych i przepływu nowoczesnych technologii	- wdrażanie technologii przyjaznych środowisku (nie zanieczyszczających i energooszczędnych), których skutki społeczne i środowiskowe są rozpoznane	- nowe rozwiązania techniczne nie zawsze sprzyjają ochronie środowiska, masowość i tania produkcja oznacza większe zużycie surowców przy wytwarzaniu dóbr materialnych
	2.5. Budowa systemu innowacyjnego w regionie	brak bezpośredniego oddziaływania	
Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy	3.1. Wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym	- poprawa klimatu akustycznego terenów zabudowy mieszkaniowej w wyniku wdrażania nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych i ograniczających hałas, - łatwy transfer nowoczesnych technologii i innowacji to szansa na wspólną ochronę dziedzictwa kulturowego, budowanie regionalnej tożsamości kulturowej oraz spójną ochronę walorów i zasobów przyrodniczych	- rozwój korytarzy transportowych oraz budowa centrów logistycznych negatywnie wpływa na walory krajobrazowe oraz jakość komponentów środowiska w ich bezpośrednim sąsiedztwie (zanieczyszczenie gleby, powietrza, hałas), - budowa autostrady A-2 wiąże się z przecięciem doliny Wisły oraz obszarów objętych ochroną prawną, w tym parków krajobrazowych: Mazowieckiego i Chojnowskiego, obszaru Natura 2000, - zaniechanie budowy ekoduktów w przypadku przebiegu autostrad i dróg krajowych przez rozległe kompleksy leśne i szerokie doliny rzek może wpłynąć na zmniejszenie różnorodności biologicznej rejonu
	3.2. Rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej	- zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza, poprawa klimatu akustycznego poprzez rozwój transportu zbiorowego kosztem motoryzacji indywidualnej, - rozwój alternatywnych odnawialnych źródeł energii to szansa na zmniejszenie obciążeń środowiska	- marginalizowanie transportu kolejowego ma niekorzystne skutki dla środowiska w dłuższym okresie czasu, - możliwe lokalne pogorszenie walorów wizualno-estetycznych krajobrazu m.in. wykorzystanie energii wiatru, stacje bazowe telefonii komórkowej, linie energetyczne
	3.3. Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW	- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej wpływa na ochronę walorów przyrodniczo-krajobrazowych, - inwestycje infrastrukturalne mają korzystny wpływ na środowisko i często poprawę jego stanu (jakość wód, powietrza)	- krótkotrwałe pogorszenie walorów wizualno-estetycznych krajobrazu związane z realizacją obiektów infrastrukturalnych (wykopy, odpady budowlane)

Tabela nr 2 c.d. **Wpływ celów pośrednich Strategii na środowisko**

Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy	3.4. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu	<ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja zdegradowanych obszarów (tereny przemysłowe i powojkowe), - ochrona różnorodności funkcjonalnej obszarów śródmiejskich, - ograniczenie nadmiernej eksploatacji zasobów przestrzeni podmiejskiej, - zmniejszenie presji urbanistycznej na tereny cenne przyrodniczo 	
	3.5. Stymulowanie rozwoju m. st. Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywianie funkcji centrotwórczych	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie związków funkcjonalno-przestrzennych sprzyjać może rozwiązywaniu problemów środowiskowych oraz podejmowaniu zintegrowanych działań na rzecz ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> - możliwa intensyfikacja kontaktów między instytucjami, podmiotami gospodarczymi, ośrodkami nauki i jednostkami administracji rządowej i samorządowej o charakterze regionalnym wpływa na wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego oraz rozbudowę infrastruktury transportowej
Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych	4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego	<ul style="list-style-type: none"> - budowa obejść drogowych miast pozwoli na zmniejszenie uciążliwości komunikacyjnych dla ludności, - rozwój transportu kolejowego i komunikacji publicznej zmniejszy presję motoryzacyjną, - zmniejszenie zagrożenia związanego z transportem materiałów niebezpiecznych (bezkolizyjne skrzyżowania, upłynnienie ruchu) 	<ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa systemu komunikacyjnego wiąże się z ingerencją na nowe tereny, w tym również cenne przyrodniczo (przerwanie ciągłości powiązań przyrodniczych) - wzrost zanieczyszczeń środowiska (pogorszenie klimatu akustycznego, emisja zanieczyszczeń do powietrza), - nieprzystosowanie otoczenia lotnisk cywilnych do wzmożonego ruchu pasażerskiego może lokalnie wpłynąć negatywnie na środowisko, - zwiększenie liczby przepraw mostowych zagraża ciągłości korytarzy ekologicznych głównych rzek: Wisły, Bugu i Narwi
	4.2. Wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast	<ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja obszarów zdegradowanych zwiększy atrakcyjność inwestycyjną oraz poprawi walory estetyczne krajobrazu, - zatrzymanie degradacji społeczno-gospodarczej ośrodków położonych na terenach peryferyjnych, - zmniejszenie dysproporcji w rozwoju infrastruktury ochrony środowiska, - wzrost poziomu wiedzy, w tym wiedzy ekologicznej 	
	4.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost aktywności społecznej, gospodarczej, - upowszechnianie proekologicznych form gospodarowania (np. rolnictwo ekologiczne, wdrażanie programów rolno-środowiskowych, produkty regionalne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rozwój form turystyki prośrodowiskowej) 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost aktywności gospodarczej oraz tworzenie i rozwój klastrów wiejskich może lokalnie ingerować w środowisko (zmniejszenie bioróżnorodności)

Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych	4.4. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej	brak bezpośredniego oddziaływania	
	4.5. Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> - wdrażanie systemu monitoringu środowiska pozwoli na wczesną ocenę i diagnozę zagrożeń i tworzenie systemu zabezpieczeń, - sprawny system monitoringu środowiska poprawi stan bezpieczeństwa ekologicznego, - poprawa stanu funkcjonowania środowiska poprzez wprowadzenie zalesień, poprawę bilansu wodnego (mała retencja), ochronę bioróżnorodności oraz cennych wartości przyrodniczych i krajobrazowych, ochronę wód podziemnych, odnawialnych źródeł energii, prawidłową gospodarkę odpadami, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i uciążliwości akustycznych, - podjęcie kompleksowych działań umożliwi uzyskanie efektu synergii 	
	4.6. Wykorzystanie potencjału endogenicznego OMW do stymulowania rozwoju całego rozwoju		- wzrost ilości podróży do m.in. ośrodka decyzyjnego, usług otoczenia biznesu wiąże się ze zwiększeniem zanieczyszczeń komunikacyjnych
Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu	5.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej	- odpowiedzialność za powodzenie i rozwój „małych ojczyzn” może generować dbałość o środowisko przyrodnicze (walory i jakość)	
	5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie	- zwiększenie roli opracowań planistycznych stworzy warunki dla harmonijnego współistnienia i funkcjonowania przyrody i gospodarki	
	5.3. Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój sieci szlaków turystycznych i rozbudowa zaplecza turystycznego sprzyać będzie zmniejszeniu presji rekreacyjnej na środowisko, - rozwój turystyki wymusza dbałość o walory i jakość środowiska przyrodniczego i krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> - dotychczasowy sposób użytkowania turystycznego obszarów cennych przyrodniczo stanowi zagrożenie dla siedlisk podatnych na degradację, - utrzymanie dotychczasowych tendencji (m.in. żywiłowy rozwój indywidualnego budownictwa letniskowego w dolinach rzecznych i lasach) stanowi zagrożenie dla walorów przyrodniczych
	5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu	- upowszechnianie lokalnych produktów to racjonalne korzystanie z zasobów środowiska związanych ze specyfiką regionu (tradycja miodobrania, palmy kurpiowskie)	
	5.5. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa	<ul style="list-style-type: none"> - zintegrowane działania tworzą szansę na skuteczność realizacji przedsięwzięć, w tym służących ochronie środowiska oraz zapobiegających jego degradacji, - skuteczna ochrona obszarów o unikatowych walorach przyrodniczych o znaczeniu europejskim (m.in. Natura 2000) poprzez dostęp do źródeł finansowania 	

pierwotnej i prognozowanego wzrostu zapotrzebowania na te nośniki energii stwarzać będą korzystne warunki dla poprawy jakości wszystkich komponentów środowiska. Silniejsza natomiast będzie presja na przestrzeń przyrodniczą związana z postępującą urbanizacją oraz rozwojem funkcji turystycznej, co wpłynie na zachowanie zasobów środowiska i osłabienie powiązań ekologicznych pomiędzy terenami otwartymi w miastach z ich otoczeniem przyrodniczym.

7.3. ODDZIAŁYWANIA W ASPEKCIE HORYZONTU CZASOWEGO

Do **oddziaływań krótkoterminowych**, które mogą wystąpić w wyniku realizacji *Strategii* i których skutki ujawnią się w okresie kilku lat należą:

- utrzymywanie się dotychczasowego poziomu lokalnych zanieczyszczeń powietrza i uciążliwości akustycznych związanych z natężeniem ruchu komunikacyjnego, głównie w miastach, które nie posiadają obejść drogowych dla ruchu tranzytowego oraz terenach sąsiadujących z drogami,
- zmniejszanie się powierzchni użytków rolnych w wyniku realizacji inwestycji i obiektów m.in. tworzących nowe miejsca pracy, związanych z rozwojem infrastruktury komunalnej,
- zmiany struktury krajobrazu na skutek postępującej urbanizacji, lokalizacji obiektów turystyki i rekreacji,
- powolne zwiększanie powierzchni leśnej o zróżnicowanym składzie gatunkowym,
- zmniejszanie się ładunku zanieczyszczeń komunalnych wprowadzanych do środowiska, w szczególności zrzutu ścieków niedostatecznie oczyszczonych i nieoczyszczonych poprzez realizację na poziomie lokalnym obiektów gospodarki wodno-ściekowej,
- systematyczny spadek terenów zdegradowanych w wyniku zamykania i rekultywacji składowisk nie spełniających wymogów ochrony środowiska oraz rewitalizacji obszarów przemysłowych i powojkowych.

Oddziaływania średnioterminowe, których skutki ujawnią się w okresie kilkunastu lat związane będą głównie z:

- poprawą stanu powietrza atmosferycznego na skutek ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych oraz zmian w strukturze źródeł pozyskiwania energii poza lokalnymi negatywnymi oddziaływaniami komunikacyjnymi,
- zmianami użytkowania ziemi poprzez realizację programu zalesień oraz wzrost terenów zabudowanych,

- poprawą klimatu akustycznego miast w wyniku wdrażania rozwiązań komunikacyjnych ujętych w *Strategii* i stosowania środków ograniczających uciążliwość hałasu (poprawa płynności ruchu, obwodnice, ekrany),
- poprawą jakości wód powierzchniowych (mniejszy udział wód niezadowolającej i złej jakości przy jednoczesnym wzroście wód dobrej jakości) w wyniku realizacji licznych inwestycji służących ochronie wód, racjonalnego zużycia wody,
- zmniejszaniem negatywnych skutków gospodarki odpadami na skutek realizacji planów gospodarki odpadami: gminnych, powiatowych i wojewódzkiego (ujmujących m.in.: liczne urządzenia do przerobu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, upowszechnienie segregacji odpadów oraz recyklingu, ograniczenie ilości odpadów trafiających na składowiska poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych),
- poprawą funkcjonowania środowiska przyrodniczego w wyniku: wdrażania programów rolno-środowiskowych, ekologizacji rolnictwa, realizacji zadań ograniczających deficyt wodny, wzrostu lesistości.

Potencjalne **oddziaływania długoterminowe** silnie uwarunkowane są koniunkturą gospodarczą, przemianami społecznymi i politycznymi oraz wiążą się z przyjętym horyzontem czasowym *Strategii* - do roku 2020. Diagnozowanie tego typu zmian środowiskowych posiada duży stopień ogólności i może być obciążone stosunkowo dużym błędem. Jest ono jednak niezbędne do zobrazowania kierunków długookresowego planowania strategicznego. Ważniejsze oddziaływania długookresowe dotyczyć będą wzrostu presji na tereny o dużych walorach przyrodniczych związanej z intensywnym inwestowaniem w infrastrukturę techniczną oraz postępującą urbanizacją (wzrost zamożności mieszkańców). Systematyczne podnoszenie wiedzy i świadomości ekologicznej społeczeństwa – kształtowanie postaw prośrodowiskowych - skutkować będzie odpowiedzialnym korzystaniem ze środowiska.

7.4. ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY NATURA 2000

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) i projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) Natura 2000 wymienione zostały w *Prognozie* w punkcie 3.1. Stan środowiska. Są to tereny podlegające pewnym ograniczeniom, a głównie ukierunkowaniu prowadzonej tam działalności. Większość z nich objęta jest różnymi formami prawnej ochrony przyrody: park narodowy, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody oraz obszary chronionego krajobrazu, dla których określone zostały zasady gospodarowania, co częściowo

zabezpiecza ich walory przed lokowaniem nowych źródeł o niekorzystnym wpływie na siedliska lub chronione tam gatunki roślin i zwierząt. Niektóre z nich, m.in.: Dolina Omulwi i Płodownicy, znaczne obszary Puszczy Białej, Doliny Liwcy, Doliny Dolnego Bugu nie zostały dotychczas objęte wielkoobszarowymi formami ochrony prawnej.

Najwięcej negatywnych oddziaływań na obszary Natura 2000 będzie skutkiem realizacji założonych w *Strategii* inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, takich jak: ciągi komunikacyjne wymagające nowych terenów, przeprawy mostowe szczególnie przez Wisłę, Bug i Narew, rozbudowa linii energetycznych, sieci kanalizacyjne, zabezpieczenia przeciwpowodziowe związane z budową wałów i regulacją koryt rzek. Niekorzystne oddziaływania dla utrzymania chronionych siedlisk i ostoi ptaków będą wynikały m.in. z:

- emisji zanieczyszczeń do środowiska (do wód, powietrza, gleby) i hałasu,
- przerwania ciągłości obszarów siedlisk i zmniejszenia przestrzeni życiowej chronionych gatunków ptaków,
- zmiany warunków wodnych (np. nadmierne przesuszenie terenu).

Dla zachowania cennych walorów przyrodniczych istotne znaczenie ma postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć lokalizowanych zarówno w granicach obszarów Natura 2000, jak i ich sąsiedztwie. Dla konkretnych inwestycji określone zostaną rozwiązania ograniczające i zmniejszające negatywne oddziaływania, jak i działania mające na celu kompensowanie szkodliwych oddziaływań na środowisko.

8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO W WYNIKU REALIZACJI USTAŁEŃ *STRATEGII*

W wyniku realizacji określonych w projekcie *Strategii* celów strategicznych i pośrednich wystąpi szereg zróżnicowanych oddziaływań gospodarczych, społecznych i ekologicznych o bardzo różnej i zmiennej skali natężenia, trwałości i zasięgu przestrzennym. Analiza potencjalnych oddziaływań wskazuje, że najwięcej negatywnych skutków środowiskowych wiąże się z realizacją zadań z zakresu infrastruktury technicznej (głównie komunikacyjnej) i aktywizacją gospodarczą oraz rozwojem funkcji metropolitalnych aglomeracji warszawskiej. Szczegółowe sposoby zmniejszenia negatywnych oddziaływań określone są na innych etapach procesu planistycznego i decyzyjnego (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje administracyjne, projekty budowlane, postępowanie w sprawie oddziaływania przedsięwzięć na środowisko).

W projekcie *Strategii* ujęte zostały działania dotyczące zapobiegania, ograniczania lub kompensacji, które przedstawić można w trzech grupach:

działania mające na celu zapobieganie szkodliwym oddziaływaniom na środowisko:

- kontynuacja prac zmierzających do opracowania i wdrożenia systemu monitoringu zanieczyszczeń środowiska, dostosowanego do standardów UE,
- przeciwdziałanie deficytowi wodnemu poprzez budowę zbiorników retencyjnych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona wód podziemnych (szczególnie w centralnej części Niecki Mazowieckiej) i zasobów kopalin,
- poprawa stanu bezpieczeństwa na wypadek klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych, poprzez rozbudowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych, tworzenie polderów, renaturalizację przekształconych odcinków rzek, ograniczenie zabudowy na terenach zabudowy, w tym w tzw. międzywałach i polderach rzecznych oraz wprowadzenie systemu wczesnego ostrzegania,
- wdrażanie programów rolno-środowiskowych w wyznaczonych strefach priorytetowych (Bugu, Narwi i Liwca, Wisły i Pilicy, Środkowej Wisły i Pojezierza Gostynińsko-Płockiego),
- wspieranie postaw pro-innowacyjnych, w tym nowoczesnych rozwiązań technologicznych: energooszczędnych, zmniejszających materiałochłonność i odpadowość,
- rozwój alternatywnych, odnawialnych źródeł energii wraz z rozpoznaniem możliwości dywersyfikacji produkcji energii z różnych zasobów, ze szczególnym uwzględnieniem biomasy i wody, a także wód geotermalnych, energii wiatru i słońca,
- szerzenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, jako czynnika zwiększającego skuteczność podejmowanych działań w zakresie ochrony przyrody;

działania mające na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko:

- porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji warszawskiej poprzez likwidację zrzutów ścieków nieoczyszczonych (m.in.: rozbudowa oczyszczalni „Czajka”, budowa układu przerzutowego przesyłającego ścieki z lewobrzeżnej części Warszawy, zakończenie budowy oczyszczalni „Południe”, modernizacja i/lub rozbudowa oczyszczalni oraz systemów kanalizacji zbiorczej zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych, budowa systemu kanalizacyjnego wokół Zalewu Zegrzyńskiego),

- rozwój ponadlokalnej i lokalnej infrastruktury technicznej, w szczególności: rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnych, modernizacja i budowa lokalnych oczyszczalni ścieków,
- porządkowanie gospodarki odpadami poprzez realizację działań ujętych w wojewódzkim, powiatowych i gminnych planach gospodarki odpadami, utworzenie zintegrowanego systemu gospodarki odpadami opartego na segregacji, recyklingu i innych formach odzysku odpadów zgodnie z ustaleniami „Wojewódzkiego planu gospodarki odpadami”;
- realizacja infrastruktury komunikacyjnej w sposób ograniczający negatywne oddziaływanie (hałas, zanieczyszczenie powietrza) na zdrowie ludzi m.in.:
 - ⇒ obwodnice i obejścia drogowe w ciągach dróg krajowych: nr 2 - Mińska Mazowieckiego; S7 - Płońska, Grójca, Radomia, nr 9 – Iłży i Skaryszewa, nr 12 – Radomia i Zwoleń, nr 50 – Żyrardowa, Mszczonowa, Kołbieli, nr 60 – Raciąża, Ciechanowa; nr 61 - Jabłonna, Serocka i Pułtusk, nr 79 i 50 – Góry Kalwarii oraz w ciągach dróg wojewódzkich: nr 719 - Grodziska Maz. i Milanówka, nr 579 – Błonia i Grodziska Maz., nr 544 – Mławy, nr 724 z obwodnicą uzdrowiska Konstancin-Jeziorna i Góry Kalwarii,
 - ⇒ budowa planowanej trasy „Paszkwianki” w południowo-zachodnim paśmie OMW, stanowiącej fragment kształtowanego regionalnego połączenia obwodowego wokół Warszawy,
 - ⇒ podnoszenie standardów technicznych połączeń obwodowych w regionie tzw. „Wielka Obwodnica Mazowska” w paśmie ośrodków subregionalnych Płock, Ciechanów, Ostrołęka, Siedlce, Radom, tzw. „Duża Obwodnica Warszawy” w paśmie ośrodków miejskich Sochaczew, Grójec, Góra Kalwaria, Mińsk Mazowiecki, Wyszaków, Wyszogród, tzw. „Ekspresowa Obwodnica Okoławarszawska” w oparciu o planowane korytarze: Południowej Obwodnicy Warszawy, Trasy Armii Krajowej, Wschodniej Obwodnicy Warszawy wraz z pozostałymi elementami warszawskiego węzła drogowego;
 - ⇒ rozwój nowoczesnego transportu publicznego (miejskiego i podmiejskiego), wspartego systemem centralnego sterowania ruchem oraz kontroli i monitoringu, poprzez: prowadzenie działań zapewniających uprzywilejowanie w ruchu, modernizację i rozbudowę transportu szynowego, rozwój systemu Szybkiej Kolei Miejskiej oraz budowę II i III linii metra w Warszawie, modernizację i rozbudowę WKD,

modernizację regionalnych linii kolejowych województwa (Warszawa – Grodzisk Mazowiecki, Warszawa – Piława, Warszawa Wileńska – Zielonka, Legionowo – Wieliszew – Tłuszcz, Mszczonów – Góra Kalwaria – Piława),

- wspieranie proekologicznych rozwiązań w transporcie publicznym oraz alternatywnych form transportu (w tym ścieżek dla ruchu rowerowego);
- ochrona powietrza i ochrona przed hałasem poprzez powszechne stosowanie urządzeń do redukcji emisji zanieczyszczeń oraz zespołu działań zmniejszających uciążliwość akustyczną;

działania mające na celu kompensowanie szkodliwych oddziaływań na środowisko:

- ochrona lasów i zwiększenie lesistości regionu przez planowane zalesienie 75 tys. ha gruntów porolnych, szczególnie w południowej i zachodniej części województwa, uzupełniając system powiązań przyrodniczych,
- rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych i powojсковych,
- ochrona najcenniejszych wartości środowiska przyrodniczego (zasobów i krajobrazu) poprzez utworzenie spójnego przestrzennie, chroniącego powiązania przyrodnicze, systemu obszarów prawnie chronionych niezbędnych dla zachowania równowagi ekologicznej (w tym obszarów NATURA 2000) ze szczególnym uwzględnieniem dolin Wisły, Bugu i Narwi,
- utworzenie *zielonego pierścienia* wokół stolicy w celu zachowania charakteru ochronno-prewencyjnego na obszarach cennych przyrodniczo.

9. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ PROPONOWANYCH W PROJEKCIE STRATEGII

Analizowany projekt *Strategii* sporządzony został w układzie jednowariantowym. Nie zawiera szczegółowych propozycji rozwiązań alternatywnych, ujmuje natomiast dwa alternatywne scenariusze długofalowego rozwoju regionu (pkt 4.1. *Strategii*), które wiążą się z różnymi rozwiązaniami rozwoju regionalnego. Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego wynikające z realizacji poszczególnych scenariuszy potraktowano jako rozwiązania alternatywne:

⇒ Scenariusz pesymistyczny – „Przebrane Mazowsze”

Negatywne procesy w przestrzeni globalnej, europejskiej i polskiej będą miały wpływ na niski poziom rozwoju regionu. Czynniki utrudniające bądź uniemożliwiające realizację

celów *Strategii* zarówno o charakterze globalnym, europejskim jak i krajowym spowodują, że problemy związane z ochroną środowiska Mazowsza zejdą na dalszy plan. Oznaczać to może, że będą się utrzymywały główne problemy środowiskowe a ich zasięg przestrzenny będzie się powiększał. Utrzymanie obecnego poziomu i tempa rozwoju poprzez niezbędną aktywność zachowawczą (eliminowanie najgroźniejszych barier rozwojowych) może doprowadzić do stagnacji i utrwalania niekorzystnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, a następnie spadku poziomu życia mieszkańców. Może ujawnić się również wiele zjawisk negatywnych, dotyczących ochrony środowiska, w szczególności korzystania z zasobów przyrodniczych w niekontrolowany sposób. Ponadto niski poziom świadomości ekologicznej nie pozwoli na zrozumienie procesów i zjawisk zachodzących w środowisku, w efekcie nie nastąpi zmiana zachowań społeczeństwa.

Scenariusz pesymistyczny ma charakter ostrzegawczy - podkreśla konsekwencje związane z utrzymaniem obecnych niekorzystnych tendencji.

⇒ **Scenariusz optymistyczny – „Triumfujące Mazowsze”** zakłada efektywne wykorzystanie pojawiających się szans, a także potencjalnych uwarunkowań zewnętrznych oraz przeobrażeń wewnętrznych. Rozwój Mazowsza będzie oparty na integracji czterech łańcuchów: środowiskowo-przestrzennego, gospodarczego, społecznego i zarządzania.

Zakładany dynamiczny wzrost potencjału gospodarczego, społecznego i intelektualnego oraz rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej z równoczesnym szerokim wdrażaniem rozwiązań innowacyjnych może skutkować realizacją zadań prośrodowiskowych, w szczególności z zakresu gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami. Również duża aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców regionu może wpłynąć na odpowiedzialne realizowanie zadań dotyczących ochrony środowiska i ochronę jego zasobów w miejscu pracy, zamieszkania i wypoczynku. Chodzi o to by każdy człowiek był bardziej aktywny i lepiej przygotowany do stawiania czoła wymaganiom, jakim są: poprawa jakości środowiska i warunków życia oraz zapewnienie trwałego rozwoju.

Scenariusz ten ma charakter inspirujący i stymulujący. Jego realizacja prowadzi do wzrostu atrakcyjności regionu, co w efekcie aktywizuje rozwój gospodarki lokalnej i przyspiesza wzrost poziomu życia mieszkańców. Tworzy również duże szanse na spełnienie obowiązujących standardów jakości środowiska.

Każdemu scenariuszowi długofalowego rozwoju regionu, poczynając od realistycznego – pożądanego ze względu na kierunek zmian (któremu poświęcona jest *Prognoza*), poprzez najbardziej optymistyczny roztaczający wizję rozwoju „Triumfującego Mazowsza”, po scenariusz pesymistyczny „Przegranego Mazowsza”, charakteryzujący się brakiem możliwości realizacyjnych priorytetów i celów *Strategii*, przyporządkowany został układ celów (w pełnym ujęciu w przypadku scenariusza realistycznego - pożądanego, bądź też w wersji alternatywnej w przypadku scenariuszy skrajnych).

Określone w dokumencie cele strategiczne i cele pośrednie tworzą spójną koncepcję strategiczną dla realistycznego, pożądanego scenariusza rozwoju Mazowsza. Cechuje je wysoki stopień ich agregacji, co poważnie utrudnia identyfikację rzeczywistych skutków środowiskowych. Znaczące oddziaływania na środowisko są generalnie dostrzeżone w *Strategii* poprzez ujęte zapisy łagodzące przewidywane negatywne skutki rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego regionu.

10. INFORMACJE O PRZEWIDYWANYCH METODACH ANALIZY REALIZACJI PROJEKTOWANEJ STRATEGII ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

Analizowany dokument zawiera propozycje rozwiązań metodyczno-organizacyjnych systemu monitorowania realizacji zaktualizowanej *Strategii*. Umożliwi to dokonywanie analiz trafności wyboru założonych kierunków rozwoju, efektywności wykorzystania zasobów regionu i zakresu ich osiągnięcia.

Podstawą oceny realizacji *Strategii* będzie zestaw wskaźników dostosowanych do struktury kierunków działań przyporządkowanych celom pośrednim (pkt 6. *System i wskaźniki monitorowania Strategii*). Przy doborze wskaźników kierowano się m.in. dostępnością danych oraz możliwością zastosowania ich do oceny zmian rozwoju regionu.

Bieżące działania podejmowane w ramach monitoringu *Strategii* dadzą obraz postępu w realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Natomiast w perspektywie długofalowej monitoring umożliwi obserwację dynamiki realizacji celów oraz zmian strukturalnych.

Proces monitorowania *Strategii* w zakresie stanu i działań będzie prowadzony w sposób ciągły, natomiast realizacja celów w sposób cykliczny. Zapewni to bieżącą informację na temat zrealizowanych, podjętych i planowanych działań i przedsięwzięć. Podstawowym narzędziem monitorowania realizacji celów *Strategii* będzie Mazowiecki System Informacji Przestrzennej, poprzez który możliwy będzie dostęp do aktualnych baz danych. Efekty monitoringu w postaci raportu zbiorczego, po konsultacji z ekspertami

przedkładane będą władzom wojewódzkim w cyklu 2-letnim (do końca II kwartału w roku sprawozdawczym). Dodatkowa ocena realizacji celów długookresowych wraz z celem nadrzędnym wykonywana będzie w dłuższej perspektywie czasowej, nie częściej niż co 4 lata.

11. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Przesłanie ujęte w wizji województwa mazowieckiego „Mazowsze konkurencyjnym regionem w układzie europejskim i globalnym” oznacza wdrażanie procedur określonych w dyrektywach Unii Europejskiej, w ramach których mogą być identyfikowane (stosunkowo wcześniej) wszelkie przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia oddziaływań środowiskowych, a tym samym w koniecznych przypadkach zastosowania rozwiązań zaradczych. Kierunki działań 3.3. *Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW* oraz 4.5. *Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju* ujmują zadania dotyczące ochrony najcenniejszych wartości środowiska przyrodniczego poprzez utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000. Wskazują na optymalizację rozwiązań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy. Realizacja takich zadań wymaga współpracy wielu instytucji, szczegółowej inwentaryzacji zasobów różnorodności przyrodniczej, uzyskania akceptacji społecznej dla wprowadzanych form ochrony przyrody.

Ponadto projekt *Strategii* (m.in. pkt 1.2. Aneksu – *Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju*) ujmuje liczne związki obszaru województwa mazowieckiego z sześcioma sąsiadującymi województwami (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie i kujawsko-pomorskie) w zakresie powiązań infrastrukturalnych, przyrodniczych i funkcjonalnych.

Do najważniejszych powiązań międzywojewódzkich związanych ze środowiskiem przyrodniczym należą:

- obszary przyrodnicze objęte ochroną prawną i korytarze ekologiczne związane głównie z dolinami rzek (Wisła, Bug, Narew, Pilica, Wkra, Omulew),
- obszary zagrożenia powodziowego i poprawa stanu bezpieczeństwa na wypadek powodzi (m.in. rozbudowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, tworzenie polderów oraz wprowadzanie systemów wczesnego ostrzegania),
- wdrażanie strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”.

Oddziaływania wynikające z działań przypisanych celom rozwoju regionalnego, w tym na tereny położone poza granicami województwa mazowieckiego będą w przewadze pozytywne.

12. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognozę sporządzono do projektu *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* - wersja po konsultacjach społecznych w dniach 27-28 marca 2006 roku. Głównym celem opracowania jest określenie, które ustalenia *Strategii* i w jakim stopniu sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi. Zasadniczej ocenie poddano przede wszystkim ustalenia zawarte w części zasadniczej dokumentu – *Zamierzenia strategiczne*, a głównie cele pośrednie z uwzględnieniem przypisanych im kierunków działań.

Zakres merytoryczny *Prognozy* uwzględnia szczegółowe wytyczne Wojewody Mazowieckiego (pismo WŚR-I-6614/56/05 z dnia 10.11.2005 r.) i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie (pismo ZNS.7170-2192-167/05.EG z dnia 10.10.2005 r.) oraz zapisy art. 40, ust. 1, pkt 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. 62, poz. 627 z 2001 r. z późniejszymi zmianami).

W wyniku analizy stanu środowiska (pkt. 3.1. *Stan środowiska*) zidentyfikowano główne problemy środowiskowe:

- brak spójnego, ciągłego przestrzennie systemu przyrodniczych obszarów prawnie chronionych,
- zmniejszanie się funkcji ekologicznych terenów otwartych w dużych miastach i ich sąsiedztwie,
- niska lesistość (ok. 22,1% wobec 28,7% w kraju) oraz zagrożenie pożarowe lasów położonych w sąsiedztwie terenów zurbanizowanych,
- zagrożenie powodziowe związane głównie z dolinami rzek: Wisły, Bugu, Narwi, Pilicy i Bzury,
- niska dyspozycyjność wód powierzchniowych wynikająca z niezadowalającego stanu czystości wód większości rzek oraz ograniczonych zasobów,
- utrzymujący się niewłaściwy model gospodarki odpadami,
- wzrost zanieczyszczeń powietrza i pogarszający się klimat akustyczny wywołany wzrastającym natężeniem ruchu samochodowego na terenach miejskich i podmiejskich oraz w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych.

Obszary znaczącego oddziaływania na środowisko wynikające z nakładających się zagrożeń dla jakości komponentów środowiska, ciągłości powiązań przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych przedstawione zostały jako rejony znaczącego oddziaływania na załączniku graficznym *Obszary przewidywanego znaczącego oddziaływania*. Materiałem pomocniczym do określenia tych obszarów była wykonana w 2004 roku *Prognoza Oddziaływania na Środowisko Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*. W zidentyfikowanych rejonach (warszawskim, płockim, bolimowsko-sochaczewskim, kozienickim) duży udział mają oddziaływania (istniejące i potencjalne) na środowisko związane z realizacją liniowych systemów infrastrukturalnych, głównie komunikacyjnych (budowa autostrady A-2, budowa i modernizacja dróg ekspresowych, przebudowa dróg krajowych), nierozwiązaną gospodarką odpadami oraz z nadmierną presją budownictwa mieszkaniowego i lotniskowego.

Przy formułowaniu celów strategicznych i pośrednich w *Strategii* uwzględniona została zasada zrównoważonego rozwoju (będąca podstawą polityki ekologicznej kraju) poprzez wskazanie licznych kierunków działań zmierzających do zachowania funkcji ekologicznych środowiska kulturowego i przyrodniczego i jego wartości dla przyszłych pokoleń oraz poprawy warunków życia ludności. Duże szanse na przyśpieszenie procesu kształtowania zrównoważonego rozwoju obszaru województwa stanowią zadania przyporządkowane następującym kierunkom działań: 3.2. *Rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej w obszarze metropolitalnym Warszawy*, 3.3. *Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW*, 3.4. *Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu* oraz 4.3. *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich* i 4.5. *Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju*.

Przeprowadzona *ocena przewidywanego, znaczącego oddziaływania na środowisko w odniesieniu do celów pośrednich* wskazuje na:

- **korzystny wpływ** na środowisko związany z realizacją kierunków działań: wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr, przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW, zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju;

- potencjalnie najwięcej **negatywnych oddziaływań** na środowisko towarzyszyć może realizacji następujących kierunków działań: wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój MSP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności, wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym, poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego;
- przewagę działań charakteryzujących się **mało istotnym** wpływem na komponenty środowiska oraz elementy przyrodniczej struktury przestrzennej (przewaga działań o minimalnym wpływie na środowisko).

Do oceny stopnia potencjalnego oddziaływania celów pośrednich na komponenty środowiska przyrodniczego i zasoby kulturowe, oprócz metod opisowych (część diagnostyczna opracowania), wykorzystano matryce, w których zastosowano wartościowanie jakościowe. Jako merytoryczną podstawę opracowania *Prognozy* przyjęto odniesienie do wpływu określonych w projekcie *Strategii* celów pośrednich na środowisko przyrodniczo-kulturowe i warunki zrównoważonego rozwoju.

Pomimo wielu korzystnych działań ujętych w *Strategii*, wydaje się, że nadal stosunkowo duża będzie presja na tereny chronione (w tym: park narodowy, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu). Problem wymaga szczegółowych analiz na etapie przesądzeń lokalizacyjnych (procedura ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć) oraz stosowania odpowiednich środków technicznych minimalizujących negatywny wpływ inwestycji na środowisko.

Analiza potencjalnych oddziaływań wskazuje, że najwięcej negatywnych skutków środowiskowych wiąże się z realizacją zadań z zakresu infrastruktury technicznej i aktywizacją gospodarczą oraz rozwojem funkcji metropolitalnych aglomeracji warszawskiej. Projekt *Strategii* ujmuje również działania, których realizacja może ograniczyć negatywne oddziaływania na środowisko:

⇒ **działania mające na celu zapobieganie szkodliwym oddziaływaniom na środowisko**

(m.in.: kontynuacja prac zmierzających do opracowania i wdrożenia systemu monitoringu zanieczyszczeń środowiska, dostosowanego do standardów UE, przeciwdziałanie deficytowi wodnemu poprzez budowę zbiorników retencyjnych, poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona wód podziemnych i zasobów kopalin, poprawa stanu bezpieczeństwa na wypadek klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych, wdrażanie

programów rolno-środowiskowych w wyznaczonych strefach priorytetowych, wspieranie postaw pro-innowacyjnych, rozwój alternatywnych, odnawialnych źródeł energii, szerzenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, jako czynnika zwiększającego skuteczność podejmowanych działań w zakresie ochrony przyrody);

⇒ **działania mające na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko** (m.in.: porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji warszawskiej, rozwój ponadlokalnej i lokalnej infrastruktury technicznej, porządkowanie gospodarki odpadami, realizacja infrastruktury komunikacyjnej: obwodnice i obejścia drogowe w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, wspieranie proekologicznych rozwiązań w transporcie publicznym, ochrona powietrza i ochrona przed hałasem);

⇒ **działania mające na celu kompensowanie szkodliwych oddziaływań na środowisko** (m.in.: ochrona lasów i zwiększenie lesistości regionu, rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych i powojaskowych, ochrona najcenniejszych wartości środowiska przyrodniczego, utworzenie *zielonego pierścienia* wokół stolicy w celu zachowania charakteru ochronno-prewencyjnego na obszarach cennych przyrodniczo).

Propozycje rozwiązań metodyczno-organizacyjnych systemu monitorowania realizacji zaktualizowanej *Strategii* zakładają, że proces monitorowania *Strategii* w zakresie stanu i działań będzie prowadzony w sposób ciągły, natomiast realizacja celów w sposób cykliczny. Zapewni to bieżącą informację na temat zrealizowanych, podjętych i planowanych działań i przedsięwzięć.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

- Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce – Ministerstwo Środowiska, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2005 r.,
- II Polityka ekologiczna państwa – Ministerstwo Środowiska, Warszawa czerwiec 2000 r.,
- Jakość i zagrożenie wód powierzchniowych w woj. mazowieckim – Raport WIOŚ Warszawa 2002 r.,
- Kistowski M., Korwel-Lejkowska B. – Problemy metodyczne i proceduralne sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko projektów planów zagospodarowania przestrzennego województw na tle dotychczasowych doświadczeń polskich - (w: Problemy ocen środowiskowych nr 1 (28), 2005 r.,
- Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska – praca zbiorowa pod redakcją dr A. Liro – Fundacja IUCN Poland Warszawa 1995 r.,
- Koncepcja Sieci NATURA 2000 w Polsce – Raport końcowy – czerwiec 2001 r.,
- Kowalczyk R., Szulczewska B. – Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko do planów zagospodarowania przestrzennego, Biuro Projektowo-Doradcze – Ekokonsult – Gdańsk 2002,
- Możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi polskiej w kontekście integracji z Unią Europejską – aspekty regionalne (Materiały z Konferencji 16-17 maja 2000, zorganizowanej przez KPZK PAN i Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego) - pod redakcją Andrzeja Stasiaka – Warszawa 2000,
- Narodowa Strategia Ochrony Środowiska na lata 2000-2006 - Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2000r.,
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006,
- Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego– Uchwała nr 119/2003 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15.12.2003 r.,
- Plan ochrony Kampinoskiego Parku Narodowego. Synteza. NFOŚ Lublin – Warszawa 1996 r.,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 – Rada Ministrów, grudzień 2002 r.,
- Polityka Leśna Państwa – Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (1997) – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 22.04.1997 r.,
- Polska 2025 – Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,

- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego – Uchwała nr 118/2003 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15.12.2003 r.,
- Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010 – Ministerstwo Środowiska, Warszawa marzec 2002 r.,
- Programy rolno-środowiskowe w Europie Środkowo-Wschodniej – Raport końcowy, część I, Z. Tederko, Fundacja IUCN Polska, Warszawa 2000 r.,
- Ramowy Program rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski na lata 2001-2010, Białystok-Bydgoszcz/Toruń-Gdańsk-Olsztyn-Warszawa 2001 r.,
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – Raport WIOŚ, Warszawa 2004, 2005 r.,
- Rola obszarów chronionych w koncepcjach przestrzennego zagospodarowania terenów wiejskich w Polsce na przykładzie województwa mazowieckiego – praca zbiorowa pod redakcją A. Stasiaka, PAN KPZK, Zeszyt 198, Warszawa 2001 r.,
- Stan środowiska w województwie mazowieckim – Raport WIOŚ, Warszawa 1999, 2001, 2002, 2003 r., 2004.
- Strategia ochrony wód podziemnych w Polsce - praca zbiorowa pod redakcją A. Kleczkowskiego, Kraków 1990 r.,
- Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski – Zapis tezewy – wyd. Rada Programowa ZPP, styczeń 1999 r.,
- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego – Uchwała nr 3/01 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 31 stycznia 2001 r.,
- Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska – praca zbiorowa pod redakcją dr A. Liro – Fundacja IUCN Poland Warszawa 1998 r.,
- Wdrażanie koncepcji sieci NATURA 2000 w latach 2001-2003 – Ministerstwo Środowiska, grudzień 2002 r.,
- Założenia aktualizacji strategii rozwoju województwa mazowieckiego przyjęte przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w dniu 29 marca 2005 r. – Uchwała nr 480/177/05.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Warszawa, 10.11.05r.

WŚR-I-6614/56/05

POSTANOWIENIE

Na podstawie art. 123 Kodeksu postępowania administracyjnego w związku z art. 49 ust. 5 oraz art. 378 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska /Dz. U. Nr 62, poz. 627 ze zmianami/, po rozpatrzeniu wniosku Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie określenie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020”.

ustalam

ze raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko powinien zawierać zakres informacji określony w art. 41 cytowanej wyżej ustawy, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu skutków ustaleń „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020” na obszarach NATURA 2000.

Uzasadnienie

Pismem z dnia 29.09.2005r. znak: MBP.RR.MK-021-56/05 Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie zwróciło się do tut. Urzędu o wyrażenie opinii o zakresie i stopniu szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, sporządzanej na potrzeby „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020”.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.

Na postanowienie przysługuje zażalenie za moim pośrednictwem do Ministra Środowiska, w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia.

MAZOWIECKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO I ROZWOJU REGIONALNEGO WARSZAWA
W PŁYNE Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego 13 ul. Lubelska 13, 03-802 Warszawa
2005/01
2005

Up. WOJEWODY MAZOWIECKIEGO

Ewa Stępniewska
Wydzielu Środowiska i Rekreacji

PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY W WARSZAWIE
00-875 Warszawa, ul. Żelazna 79.
tel. 629-56-01 tel. 626-80-34.

Warszawa, dn.

10. PAŹ. 2005

ZNS.7170-2192-167/05.EG

Opinia sanitarna

Na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 oraz art. 45 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska - Dz.U.Nr 62 poz. 627 z późn. zm. oraz art. 1 pkt 1 i art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. z 1998r. nr 90, poz. 575 z późn. zm.), Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie po zapoznaniu się z wystąpieniem Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie, ul. Lubelska 13

stwierdza

- konieczność opracowania prognozy oddziaływania na środowisko o zakresie niżej podanym:
1. Prognoza powinna zawierać informacje o zawartości, głównych celach „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020”.
 2. W Strategii powinna być zawarta analiza istniejącego stanu środowiska (wraz z oceną). Powinien być opisany przypadek wraz ze skutkami braku realizacji opracowywanej Strategii.
 3. Na obszarze objętym przewidywanym przez Strategię znaczącym oddziaływaniem powinna być przeprowadzona analiza (wraz z oceną) stanu środowiska z uwzględnieniem wpływu na zdrowie ludzi.
 4. W Strategii powinny być przedstawione rozwiązania alternatywne do rozwiązań podanych w Strategii wraz z uzasadnieniem ich wyboru.
 5. W Strategii powinny być zawarte informacje o zastosowanych w tym opracowaniu metodach oraz Strategia powinna zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Uzasadnienie

Mazowieckie Biuro Planowania Rozwoju Regionalnego w Warszawie wystąpiło do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko w związku ze sporządzoną aktualizowaną „Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku”.

Biorąc pod uwagę wymogi art. 40 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska - poz. 627 Dz.U.Nr 62 z późn. zmianami. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie uznał, że niezbędne jest wykonanie prognozy oddziaływania na środowisko o zakresie wyżej podanym.

Otrzymuje:

1. Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie
ul. Lubelska 13, 03-802 Warszawa.

mgr inż. Halina Nowak-Nejno
ZIM PAŃSTWOWEGO WOJEWÓDZKIEGO
INSPEKTORA SANITARNEGO W WARSZAWIE
KIEROWNIK ODDZIAŁU ZAPOBIEGAWCZEGO
NADZOKU SANITARNEGO

MAZOWIECKIE BIURO PLANOWANIA
PRZESTRZENNEGO I ROZWOJU
REGIONALNEGO W WARSZAWIE

WPLYNĘŁO

14. PAŹ. 2005

L.dz. 1890/01

Podpis Des